

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE 96

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

PROSINAC
2004
12

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2005. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

Vaš preplatnički broj (O) otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (O).

NOVI PREPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

**HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB**

E-MAIL: hps@inet.hr
http://hps.inet.hr
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
http://hps.inet.hr/hp

UREDNIK

ALAN ČAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAC
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

Godište 96

Volume

Broj 12

Number

Prosinac - December 2004

410 HRVATSKI VRHOVI

416 MLJET I DUGI OTOK

420 GRADINE IVANŠICE

425 RUMUNJSKA I BUGARSKA

KOJI SU HRVATSKI VRHOVI NAJPOSJEĆENIJI?**410**

ALAN ČAPLAR

PLANINARSKE NOVOSTI S MLJETA I DUGOG OTOKA**416**

TOMISLAV PAVLIN

SVETI NIKOLA, NAJVIŠI VRH HVARA**419**

KREŠIMIR OŽANIĆ

STARI GRADOVI NA IVANŠĆICI**420**

ŽELJKO REMAR

NEPOZNATI KUTCI VELIKE KAPELE**424**

MILICA MIŠKULIN

NA NAJVIŠIM VRHOVIMA BUGARSKE I RUMUNJSKE**425**

DRAGUTIN KOLAC

NA »KROVU« SANDŽAKA PRIJE PEDESET GODINA**430**

ŽELJKO POLJAK

PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI**433****PISMA ČITATELJA****436****IN MEMORIAM****438****VIJESTI****439****IZ UREDNIŠTVA****443****SADRŽAJ 96. GODIŠTA****447****SLIKA NA NASLOVNICI:**

PLANINARSKI DOM »ZAVIŽAN« NA SJEVERNOM VELEBITU,
FOTO: FRANJO NOVOSEL

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA

KOJI SU HRVATSKI VRHOVI NAJPOSJEĆENIJI?

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Od svibnja 2000. godine, kada je prigodom pohoda »Tragom prvog izleta HPD-a« u Samoborskom gorju otvorena Hrvatska planinarska obilaznica (HPO), prošlo je gotovo pet godina, prodano je nekoliko tisuća dnevnika i izdano nekoliko stotina značaka, a neki su planinari već obišli sve njezine kontrolne točke i stekli najviša priznanja obilaznice.

HPO sljednica je transverzale »Po planinama SR Hrvatske« koja je bila u funkciji do početka Domovinskog rata. Pri uspostavljanju Hrvatske planinarske obilaznice popis kontrolnih točaka izmijenjen je i proširen, a uvedeno je i više stupnjeva priznanja. Ukupno 135 KT raspodijeljeno je ravnomjerno u 20 planinskih područja. Uz 133 vrha, kontrolne točke su Horvatovih 500 stuba i Alpinistička zbirka u ogulinskom gradskom muzeju.

Komisija za planinarske putove HPS prilikom ovjere dnevnika, osim imena i prezimena obilaznika, društva, broja značke i datuma izdavanja, bilježi u svoju evidenciju koje je kontrolne točke obilaznik posjetio. Tako prikupljeni podaci omogućuju nakon pet godina već sasvim vjerodostojne analize i zanimljive zaključke o tome koji su vrhovi najposjećeniji, a koje posjećuju tek rijetki planinari. Planinari koji bolje poznaju hrvatske planine i ciljeve u njima, mogu djelomično procijeniti je li npr. posjećeniji sjeverni ili južni Velebit, koji su vrhovi posjećeniji od ostalih i slično, no njihove bi se procjene zasnivale tek na osjećaju i iskustvu. Mnogi od njih, kad pregledaju ove podatke, zaključit će da se njihove procjene uvelike podudaraju sa statističkim podacima (»tako sam i mislio«), no ipak tek statistički podaci mogu dati

sustavnu sliku o posjećenosti najznačajnijih hrvatskih planinskih vrhova.

Prije nego što promotrimo rezultate, valja upozoriti da su vrhovi koji su bili i u starom dnevniku »Po planinama SR Hrvatske« u neznatnoj »prednosti« pred »novim« vrhovima, jer su obilaznicima koji su pri ovjeri priložili i stare dnevниke priznati žigovi iz tih dnevnika.

Također, treba uzeti u obzir da planinari koji obilaze obilaznice i koji su po naravi podataka obuhvaćeni ovom statistikom, ne čine prosječan i standardan već vrlo specifičan uzorak za analizu. Naime, gotovo svi su aktivni planinari koji sustavno obilaze planine i koji se planinarenjem bave više godina. Uzorak, usto, obuhvaća više planinara iz šire zagrebačke i riječke regije jer je, zahvaljujući manjoj udaljenosti, zagrebačkim ili riječkim planinarima objektivno lakše stići uvjete za priznanja HPO nego slavonskim ili dalmatinskim planinarima.

Za sasvim preciznu analizu posjećenosti nedostaje još nešto. Statistika je, naime, osjetljiva samo na to je li obilaznik posjetio vrh ili nije, a ne i na učestalost posjećivanja. Vrh koji je obilaznik posjetio više puta evidentiran je samo jedanput jer je samo jedanput utisnut žig u dnevnik, jednakao kao i na vrhu koji je obilaznik posjetio jednom u životu. Ovi podaci zapravo više ukazuju kolikom broju planinara je neki vrh bio cilj u posljednjih pet godina nego na posjećenost svakog vrha. Dodajmo da neki vrhovi ne bi uopće bili posjećivani da nisu dio HPO. No, to je i bio jedan od ciljeva uspostavljanja HPO: potaknuti planinare da upoznaju

poznate, ali i nepoznate i malo posjećene, a zanimljive vrhove.

Osim o navedenim, rezultati ovise i o drugim faktorima: vrhovi na kojima postoji žig vjerojatno su u određenoj prednosti pred onima na kojima se posjetitelji trebaju slikati, jer se dio obilaznika ne voli ili zaboravlja slikati. Uvaže li se sve ove napomene, dobit ćemo zanimljive rezultate koji uvelike ukazuju na dostupnost i atraktivnost svakog pojedinog vrha i planinskog područja.

Do 15. listopada ove godine ukupno je 246 planinara prijavilo uspone na 15.919 vrhova (!), čija je ukupna visina 16.357.571 metara. Ovi podaci, naravno, nemaju neki poseban smisao, već služe samo za ilustraciju o tome koliko je podataka uneseno u računalo. Taj su posao obavili Bernard Margitić i Ana Čaplar.

Prikažu li se podaci grafikonom, lako se uočava da su vrhovi u zagrebačkoj okolini češće posjećivani od ciljeva udaljenijih od Zagreba. Vrhovi u Gorskem kotaru su razmjerno često posjećivani, dok posjećenost opada što više idemo prema jugu. Vrhove na dalmatinskim otocima - zbog uda-

ljenosti i pristupa trajektom - najmanje posjećujemo.

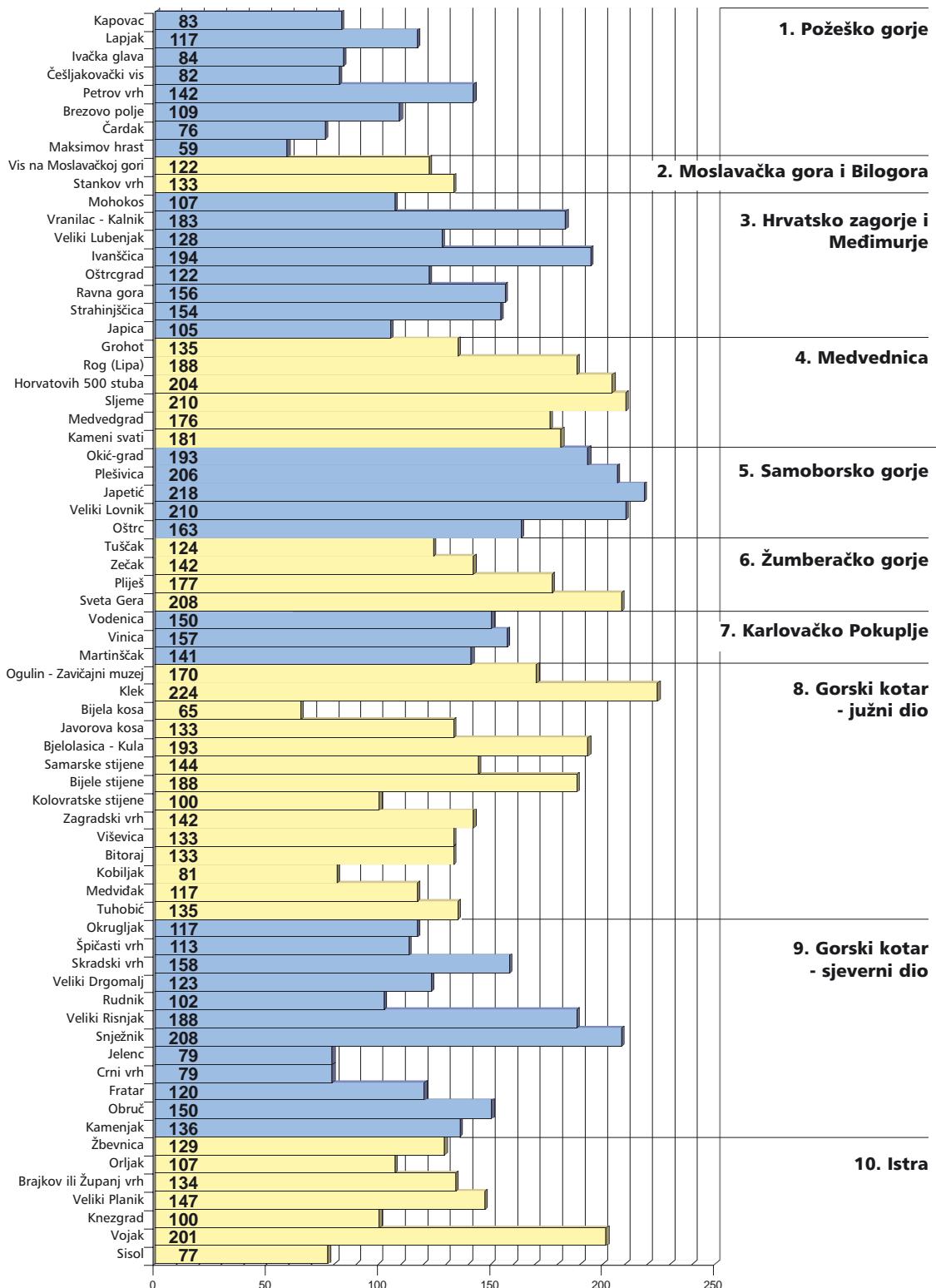
Zanimljivo je da se poredak najposjećenijih među 135 KT podudara s kronološkim slijedom događanja otprije 130 godina. Prvi na ljestvici najposjećenijih je Klek (osnutak HPD-a), a zatim sledi Oštrelj (cilj prvoga izleta HPD-a). Na vrhu ljestvice najviše je vrhova Samoborskog gorja (znači li to da zagrebački planinari radije posjećuju Samoborsko gorje nego Medvednicu?). Visoko su još i najljepši vidikovci na Kvarner: Snježnik i Vojak na Učki. Nakon vrhova bližih Zagrebu, više je vrhova iz Gorskog kotara, dok je najposjećeniji velebitski vrh, Veliki Zavižan, tek 17. na ljestvici.

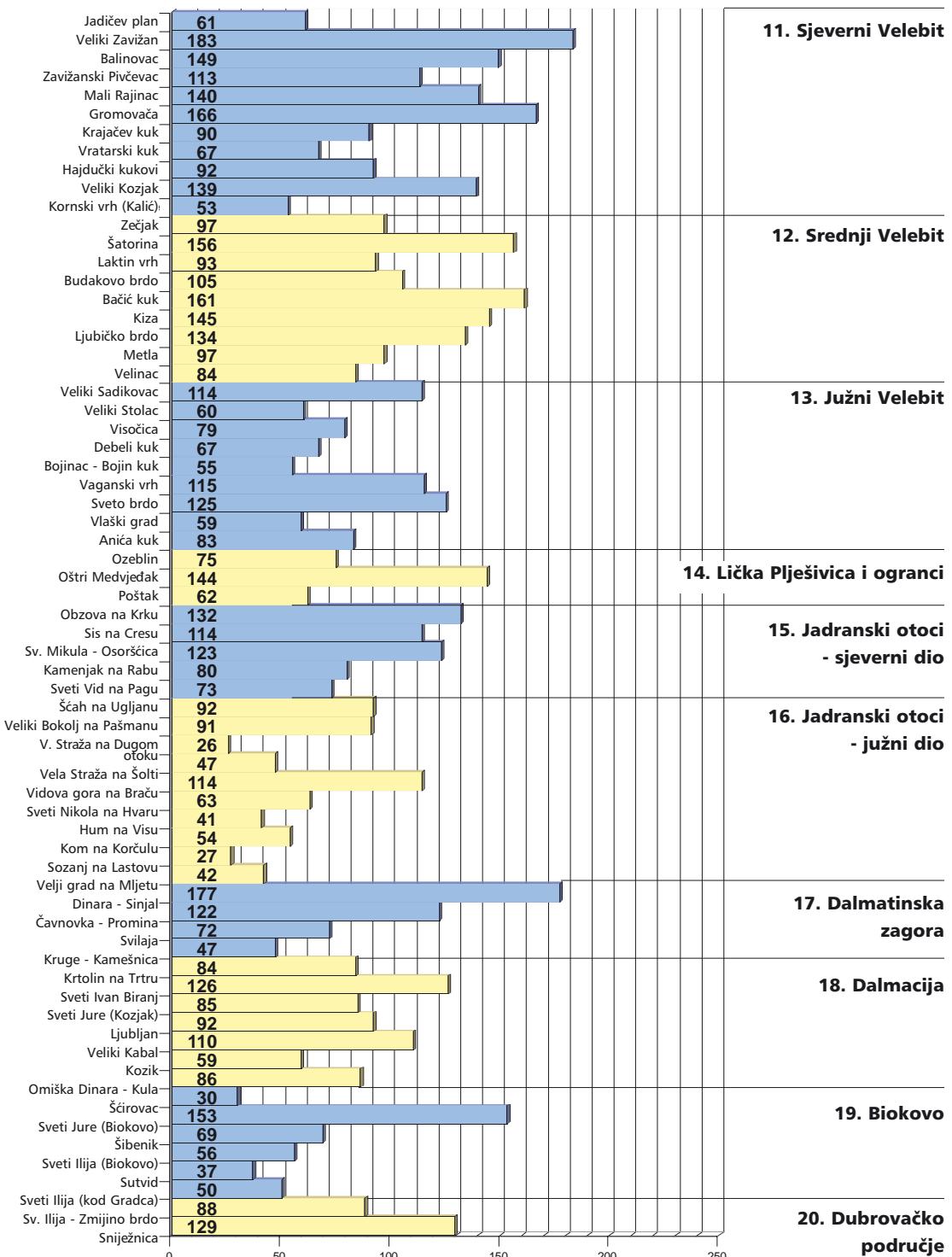
Od 15 najmanje posjećenih vrhova 13 ih je u Dalmaciji, a 6 na otocima. Najmanje je planinara bilo na Veloj Straži na Dugom otoku i na Soznu na Lastovu.

Posebno je zanimljivo razmotriti odnose posjećenosti unutar svakog područja, pa zato prošećimo sada po područjima, uz kratak komentar dobivenih rezultata!

Najviši vrh Hrvatske,
Sinjal na Dinari (1831 m)
foto: Alan Čaplar

15 NAJPOSJEĆENIJIH VRHOVA

1. Klek	224
2. Oštrc	218
3. Sljeme	210
4. Japetić	210
5. Sveta Gera	208
6. Snježnik	208
7. Plešivica	206
8. 500 stuba	204
9. Vojak	201
10. Ivanščica	194
11. Okić	193
12. Bjelolasica	193
13. Lipa Rog	188
14. Bijele stijene	188
15. Risnjak	188

15 NAJRJEĐE POSJEĆENIH

1. Vela Straža na Dugom otoku	26
2. Sozanj na Lastovu	27
3. Šćirovac	30
4. Sutvid	37
5. Hum na Visu	41
6. Velji grad na Mljetu	42
7. Vela Straža na Šolti	47
8. Kruge	47
9. Sveti Ilijan kod Gradca	50
10. Korenski vrh (Kalić)	53
11. Kom na Korčuli	54
12. Bojin kuk	55
13. Sveti Ilijan na Biokovu	56
14. Maksimov hrast	59
15. Vlaški grad	59

1. Požeško područje. U ovom području najposjećeniji su Petrov vrh iznad Daruvara (zbog doma), te lako dostupni Lapjak i najviši vrh Psunja Brezovo polje. Maksimov hrast na Požeškoj gori je prilično nisko na ukupnoj tablici posjećenosti.

2. Moslavačka gora i Bilogora lako su dostupne gore, a Stankov vrh na Bilogori i Vis na Moslavačkoj gori posjetio je otprilike jednak broj obilaznika.

3. Hrvatsko zagorje i Međimurje. U Zagorju je prilično velika razlika između posjećenih i ma-

nje posjećenih vrhova. Najposjećeniji su najljepši vrhovi: Vranilac (Kalnik) i vrh Ivanščice, a Japica na Cesogradskoj gori i Mohokos u Međimurju najmanje su posjećeni.

4. Medvednica. Na Medvednici su svi vrhovi visoko plasirani, izuzetak je Grohot na istočnoj Medvednici.

5. Samoborsko gorje. Vrhovi Samoborskog gorja najposjećenije su točke HPO: među prvih deset vrhova čak su četiri od pet vrhova iz tog područja (Oštrc, Japetić, Plešivica i Okić).

6. Žumberačka gora. Sveta Gera je izrazito posjećivana i očito je da je najprijevlacišnija planinarska točka u Žumberku. Vrlo posjećen je i Pliješ zbog blizine pl. kuće »Vodice«.

7. Karlovačko Pokuplje. Tri vrha u Karlovačkom Pokuplju (Vinica, Vodenica i Martinčak) podjednako su posjećeni.

8. Gorski kotar - južni dio. Većina vrhova u ovom području pripada masivu Velike Kapele. Iz statistike je očito da su glavna odredišta u

Klek - najpopularniji hrvatski vrh

foto: Vladimir Vidović

tom području Klek, Bjelolasica i Bijele stijene. Zanimljivo je da je Ogulin slabije posjećen od Kleka (kao da 25% planinara na putu prema Kleku nije prošlo kroz Ogulin!). Možda najudaljeniji vrh u Gorskem kotaru, Bijela kosa, na dnu je ljestvice, a Kobiljak je zbog udaljenosti od glavnih prometnica također slabo posjećen.

9. Gorski kotar - sjeverni dio. Primjetljivo najprivlačniji vrhovi u ovom području jesu Snježnik i Risnjak, koji su među najposjećenijim vrhovima u Hrvatskoj. Iako ne toliko daleki, Jelenc i Crni vrh razmjerno su slabo posjećeni.

10. Istra. Najposjećenija KT u Istri je vrh Vojak na Učki, jedan od najljepših vidikovaca u Hrvatskoj. Planik kao najviši vrh Čićarije i vrhovi u blizini planinarskih kuća (Brajkov vrh i Žbevnica) također su dobro posjećeni.

11. Sjeverni Velebit. Najposjećeniji vrhovi su Veliki Zavižan i Gromovača, a za njima slijede Balinovac, Mali Rajinac i Zavižanski Pivčevac. Veliki Zavižan je najčešće posjećen velebitski vrh, no unatoč tome flora na njemu je vrlo očuvana. Jadičev plan i Kalić kod Kutereva većini su planinara »izvan ruke«.

12. Srednji Velebit. Najatraktivniji su Bačić kuk i Šatorina, a odmah zatim slijede Kiza i Ljubičko brdo. Velinac je velikom broju planinara još uvijek nepoznat.

13. Južni Velebit se osjetno manje posjećuje od sjevernog i srednjeg Velebita, što zbog udaljenosti planinarskih kuća i nepostojanja uzdužne ceste, što zbog veće udaljenosti od Zagreba. Najposjećeniji su lako dostupni Veliki Sadikovac kod Baških Oštaria te najviši vrhovi Velebita. Premda su Sveti brdo i Vaganski vrh među najteže dostupnim planinarskim ciljevima u Hrvatskoj, zbog širine vidika i ljepote vrlo su nam privlačni (bravo planinari!).

14. Lička Plješivica i ogranci. U području Ličke Plješivice najvećem broju planinara cilj je Oštri Medvjedak iznad Plitvica jer je lakše dostupan od Ozeblina i Poštaka.

15. Jadranski otoci - sjeverni dio. Među otocima vrhovima Kvarnera, najčešće se posjećuju

Ozbova na Krku (Krčki most, blizina Rijeke), te Osoršćica na Lošinju i Sis na Cresu.

16. Jadranski otoci - južni dio. Dalmatinske otoke i vrhove na njima većina planinara doživljava kao teško dostupne ciljeve pa ih razmjerno rijetko posjećuje. Ovo je područje najslabije posjećeno, osim Vidove gore na Braču, najvišeg otočnog vrha u Hrvatskoj. Sozanj na Lastovu i Vela straža na Dugom otoku, koja više i nije dostupna planinarima, najslabije su posjećeni vrhovi HPO.

17. Dalmatinska zagora. Visok rezultat Dinare posljedica je činjenice da je najviši hrvatski vrh uvjet za srebrnu značku HPO. Uz Dinaru, glavno odredište u Zagori je Promina, dok su Svilaja, a posebno Kruge na Kamešnici, izuzetno slabo posjećeni.

18. Dalmacija. Najposjećeniji vrhovi su Sv. Ivan Biranj na Kozjaku i Veliki Kabal na Mosoru.

19. Biokovo. Biokovo je, unatoč svojoj ljetnosti, razmjerno slabo posjećivano, najviše zbog udaljenosti od glavnih planinarskih središta, teškog terena i malog broja planinarskih kuća. Najprivlačniji cilj je vrh Sv. Jure, dok su svi ostali vrhovi izrazito slabo posjećeni. Šćirovac i Sutvid, najteže dostupni vrhovi HPO, su i najslabije posjećeni.

20. Dubrovačko područje. Zahvaljujući kući u Kuni Konavoskoj, Snježnica je posjećenija od Svetog Ilije na Pelješcu.

Na koncu, spomenimo da se iz podataka mogu vidjeti i razne druge zanimljivosti. Osim već više puta objavljenih pregleda društava s najvećim brojem obilaznika, može se vidjeti da je najviše obilaznika koji su primili brončanu značku u dobi između 40 i 50 godina, da dvostruko više obilaznika dnevničke na ovjeru dostavlja u jesen i zimu nego u proljeće i ljeto. Spomenimo i to da su među prvih 246 obilaznika s brončanom značkom 74 žene (30%), a da većina njih planinari s obitelji - mnoge od njih stekle su značke istodobno ili malo poslije muževa.

Svi ti podaci, a posebno podaci o posjećenosti naših vrhova, mogu pomoći u razumijevanju nekih zakonitosti planinarskog kretanja.

PLANINARENJE PO OTOCIMA

PLANINARSKE NOVOSTI s Mljeta i Dugog otoka

TOMISLAV PAVLIN, Zagreb

Otkako je 2000. godine utemeljena Hrvatska planinarska obilaznica (HPO), uređeni su planinarski pristupi na gotovo sve njezine kontrolne točke. Budući da se sva planinarska društva nisu odazvala pozivu da urede pristupe na vrhove u svojoj blizini, morali su to na više mjesta učiniti članovi Komisije za planinarske puteve HPS. Trebat će urediti još nekoliko pristupnih putova. Ovdje ćemo predstaviti planinarske pristupe na vrhove otoka Mljeta i Dugog otoka.

VELJI GRAD NA MLJETU

Krajem lipnja uređena je planinarska staza na najviši vrh otoka Mljeta, Velji grad, a na vrhu su postavljeni žig i upisna knjiga.

Otok Mljet osmi je po veličini na Jadranu, a površina mu je $100,4 \text{ km}^2$. Najjužniji je i najistočniji veći hrvatski otok. Dug je 37 km, većim dijelom brdovit i prekriven bujnom vegetacijom s više od 70% borove šume. Cijeli je otok povezan sa šezdesetak kilometara asfaltnih cesta. Utemeljenjem nacionalnog parka 1960. godine, trećina otoka stavljena je pod posebnu zaštitu. Najviši mljetski vrhovi nalaze se u središnjem dijelu otoka, gdje se nalazi središnje i od davnina glavno mjesto Babino Polje. Visoko iznad mjesta je najviši vrh Velji grad (ili Veliki grad).

Dogovorno s Turističkom zajednicom Babino Polje krenuli smo prema Dubrovniku i Mljetu, a dok smo putovali pročitali smo prilično zanimljivih podataka o Mljetu.

Prvi povijesni zapisi sežu daleko unatrag, do grčkih i rimskih vremena. Ispod Babinog Polja, nadomak moru, nalazi se Odisejeva špilja, a u po-

vijesnim se spisima spominje iskrcaj sv. Pavla apostola na južnom dijelu otoka. Na otoku se nalaze zanimljivi ostaci rimskih palača, a iz srednjeg vijeka datira kneževa rezidencija u Babinom Polju. Naime, 1333. godine je Dubrovnik dobio od bosanske vlade otok pod upravu. Tu je i niz srednjovjekovnih crkvica i utvrda u naseljima, koja su zbog opasnosti od gusara bila većinom građena u brdskim predjelima.

Geodetski stup na vrhu otoka Mljeta

foto: Tomislav Pavlin

Vidik s vrha Mljeta

foto: Tomislav Pavlin

Ovaj lijepo razveden otok pruža brojne mogućnosti za one koji dolaze brodicama. Unutrašnjost otoka, međutim, bolje je razgledati pomoću osobnog vozila. Motorizirani posjetitelji mogu doći trajektom iz Dubrovnika ili Trstenika. Mi smo brodom lijepog imena »Nona Ana« za dva sata stigli do Sobre, a potom do Polače. Vožnja brodom stoji 44 kune, a u luci Polače, na ulazu u Nacionalni park treba platiti još 65 kuna, u što je uračunat prijevoz kombijem i brodicom po Velikom jezeru.

Staze u parku su i planinarski označene. Uz dobru kartu, koja se može kupiti na ulazu, lako se snaći.

U popodnevnim smo se satima našli s našim domaćinom Nikom Hajdićem, koji nas je do kasne večeri upoznao s ostalim dijelom otoka i poveo do prekrasne pješčane plaže Saplunare. Slijedio je zaslужen počinak, ali samo do ranih jutarnjih sati. Već prije pet sati krenuli smo iz Babinog Polja da bismo uredili pristup prema vrhu.

Veći dio uspona vodi nekadašnjim dobro uhoodanim, ali zapuštenim pastirskim stazama. Po dolasku na greben između dva vrha morali smo potražiti put kroz crnogoričnu vegetaciju. Južniji vrh je najviši i, kada smo našli najpogodniji put, pročistili smo ga i markirali. S vrha su prekrasni vidici prema Pelješcu, Korčuli i Lastovu, ali i prema unutrašnjosti otoka.

Nakon odmora, na geodetskom smo stupu napisali ime vrha i visinu 514 m. Postavili smo kućiju sa žigom i upisnom knjigom. Sada na najviši vrh Mljeta vodi pravi planinarski put. Za uspon treba nepunih sat i pol hoda.

Za podatake o dolasku, smještaju i kretanju možete se obratiti Niki Hajdiću na telefonski broj 020/745-038. I na kraju, jedna umirujuća napomena: na otoku nema zmija jer su ih potamanili mun-gosi.

ORLJAK NA DUGOM OTOKU

Dugi otok veći je i duži od Mljeta, ali oba su slična izgledom i otvorenošću prema pučini. S njihovih je vrhova lijepo promatrati pomorske rute velikih brodova i turističkih krstarica.

Cijelom dužinom Dugog otoka proteže se dobra i široka cesta. Ona na sjeveru počinje kod Velikog Rata pa preko Božave, Dragove, Brbinja, Savara, Luke, Žmana, Zaglava i Sali vodi prema jugu u Park prirode »Telašćica«. Na otok se stiže trajektom iz Zadra. Trajektna pristaništa su Brbinj, Zaglav i Sali. Otokom prometuju i lokalni autobusi, ali veze nisu povoljne.

Južniji dio otoka prekriva dobrim dijelom ne-prohodna vegetacija i sve je manje maslinika i vinograda koji se obrađuju. Tu se nalaze i dvije udoline, Veliko i Malo jezero, koje zimi znaju biti ispunjene oborinskom vodom. Zapadni su dijelovi većim dijelom strmi i stjenoviti (klifovi). Sjeverni dio otoka je pitomiji, pa ima i pješčanih plaža. Mjesto Sali poznato je po tvornici ribljih konzerva. Na otoku se nalazi niz povijesnih građevina, a mala mjesta natoč pritisku novije kvaziarhitekture još čuvaju mediteransku privlačnost.

Usred sezone, lijepog ljetnjeg dana stigao sam u Zadar, pa brodicom »Lara« na Dugi otok u mje-

Orljak, Kolac i Šišljevica na Dugom otoku

foto: Tomislav Pavlin

sto Zaglav, gdje me je dočekao Drago. On mi je u dva dana bio od velike pomoći u traženju rješenja za izmjешtanje kontrolne točke Hrvatske planinarske obilaznice s najvišeg otočnog vrha Vela straža (337 m). Naime, zbog novog pomorskog kontrolnog objekta, najviši vrh više neće biti pristupačan planinarima.

Polazno mjesto bila nam je Luka, iznad koje se nalazi lanac najviših otočnih vrhova. Poviše Luke, visoko iznad mora, vodi cesta s koje se pružaju lijepi vidici. Za lijepog se vremena preko susjednih otoka Rave, Iža, Sestrinja, Pašmana i Ugljana vidi Velebit.

Popeli smo se najprije na Veliku stražu, jer je tada pristup bio još moguć. Ocijenili smo da prvi susjedni vrh neće moći biti zamjenski, jer pristup zbog velike strmine, guste vegetacije i stjenovitog terena nije pogodan, pa smo nastavili prema mjestu Savaru. Zaustavili smo se kod nekadašnjeg kamenoloma i ostataka građevina nasuprot kojima je repetitor mobilne telefonske mreže. Tu je pogodno mjesto za parkiranje. Otok je tu nazuži i tu je bio nekadašnji prijelaz s jedne na drugu stranu otoka. Nas je posebno zainteresirao pogled na tri bliža vrha, koji su na kraju lanca, šest najviših otočnih vrhova.

Krenuli smo tako prema vršnom dijelu lanca i od tri vrha odabrali najviši. Za kasnijeg posjeta

Draginim rođacima, uz čašicu i pravi domaći kozji sir, doznali smo da smo napravili pravi odabir, jer je tuda vodila građena staza koja se dade dobro iskoristiti za markirani put. Doznali smo da se vrhovi zovu Kolac, Šišljevica i Orljak. Izbor je pao na Orljak. Ispod prostrane visoravnii nalazi se špilja Strašna peć, koja bi, kada se napravi dodatna markacija, opet mogla postati prava turistička atrakcija.

Drugi dan krenuli smo od kamenoloma i ubrzno pronašli trag zarasle staze, koja se nakon kraćeg probijanja kroz granje počela otkrivati na kamenitom terenu prekrivenom rijetkom travom i niskim žbunjem. Daljnji uspon više nije bio težak, pa smo mogli odrediti trasu puta prema vršnom dijelu i prilagoditi je našim potrebama. Na putu smo sreli skupinu posjetitelja koji su se uspeli »na divlje«, a poslije se zadovoljni vratili novouređenom stazom.

Na vrhu smo postavili oznaku vrha i upisali visinu: 270 m. Za uspon od kamenoloma do vrha Orljaka 50 minuta. Valja, međutim, računati da je za kretanje potrebna dobra obuća. Kao dokaz posjeta, vrijedit će ubuduće fotografija obilaznika na Orljaku. Za pristup i prometne veze najbolje je obavijesti potražiti u Turističkoj zajednici Sali, na tel. 023/377-094. Ishodište za uspon nalazi se na cesti, kod napuštenog kamenoloma, oko 6 km od mjesta Savara i oko 8 km od skretanja s glavne ceste za mjesto Luku.

PLANINARENJE PO OTOCIMA

SVETI NIKOLA, NAJVIŠI VRH HVARA**KREŠIMIR OŽANIĆ, Samobor**

Ljeto je vrijeme godišnjih odmora, ali planinari ne bi bili planinari kada kupanje u moru ne bi povezali s usponom na bar jedan od vrhunaca u blizini ljetovališta. Kako smo moja bolja polovica i ja za ljetovanje odabrali otok Hvar, naumili smo se popeti na Svetog Nikolu, 626 metara visok vrh, koji pripada šesnaestom području Hrvatske planinarske obilaznice.

Nakon pomnog proučavanja turističke autokarte otoka Hvara, izabrali smo za polazak mjesto Svirče, gdje стоји почетна markacija za Svetog Nikolu. Na karti se vidi da se do vrha može doći i iz Dola, odakle do vrha vodi makadamska cesta.

Nakon kraćih priprema upućujemo se makadamskim putom koji vijuga u zavojima prema našem cilju. Prolazeći kroz Dračev dolac nailazimo na male kapelice napravljene od kamena. I dalje se uspinjući, zastajkujemo i uživamo u prekrasnoj panorami. Lijepo se vide Starigrad, Jelsa i otok Brač jer se vidik pruža uglavnom prema sjeveru.

Vegetacija je vrlo rijetka, osim pojedinih šumaraka. Na mnogim mjestima crni pougljenjeli grmovi i stabla nijemo svjedoče o požarima što su posljednjih godina harali otokom. Penjući se stižemo do raskrižja makadamskih cesta, te krećemo desno. Prolazeći kroz borovu šumicu dolazimo na zaravan Poljica gdje kao da je drugi svijet. Plodna crvena zemlja, kamene kućice, vrtovi, vinograd i polja lavande otkrivaju nam čudesan svijet na petstotinjak metara visine. Prolazeći kroz polje dolazimo do pomalo izbljedjele ploče s putokazom prema Sv. Nikoli.

Krećući se između polja putom koji je s lijeve i desne ograđen suhozidom, nastavljamo se penjati. Došavši do male kapelice na vrhu nakon

gotovo sat i pol penjanja, odmorili smo se u njezinoj hladovini.

Na našu žalost našli smo samo dio žiga. Drveni držak je tu, ali gumena podloga sa žigom je otuđena. Nismo je mogli pronaći niti obilaskom kapelice i pretraživanjem uokolo. Ništa, preostaje nam jedino fotografiranje ispred natpisa koji označava vrh ispod povelikog kamenog križa.

Uživamo u vidiku prema otoku Braču i Vidovoj gori, Korčuli, Visu i kopnu. Nakon odmora krećemo na drugu stranu, pored kućice u kojoj dvojica promatrača s dalekozorima paze na moguće požare. Spustivši se makadamskom cestom, na križanju opet skrećemo desno i preko Poljica i Dračevog dolca vraćamo se u Svirče. Tamo sjedamo u auto i žurimo se okupati u toplom moru na nekoj od plaža otoka Hvara, s čeznuljivim pogledom prema vrhu na kome smo se prije sat i pol divili panorami južnodalmatinskih otoka.

Kameni križ na najvišem vrhu otoka Hvara
foto: Krešimir Ožanić

HRVATSKO ZAGORJE

STARI GRADOVI NA IVANŠČICI

ŽELJKO REMAR, Varaždin

U 12. i 13. stoljeću na obrocima Ivanščice sagrađeni su gradovi Loborgrad (Pusti Lobor), Gradina kraj Lobora, Oštrcgrad, Belecgrad, Židovina, Milengrad, Gotalovec, Gradišće kod Podruta, Grebengrad, Bela (Pusta Bela), Gradišće na brdu Cukovcu kod Margečana i Lepoglava. Tijekom 17. i 18. stoljeća, s prestankom opasnosti od osvajačkih provala u naše krajeve, vlasnici napuštaju ove srednjovjekovne utvrde, a sebi grade nove rezidencije na pristupačnijim mjestima. Od spomenutih starih zdanja do danas su ostali najbolje sačuvani Grebengrad, Milengrad, Belecgrad i Oštrcgrad, svi redom smješteni na južnoj strani planine. Više podataka nalazi se u tekstu mr. Krešimira Regana »Srednjovjekovne utvrde i kašteli na obroncima Ivanščice« koji se može pronaći na web-stranici www.lobor.netfirms.com.

Na isturenom jugozapadnom obronku Velikog Lubenjaka (591 m) iz gustog raslinja gotovo sramežljivo vire više od devet stoljeća stari ostaci nekada strahopoštovanja vrijedne utvrde Grebengrada (500 m). Početkom osamnaestog stoljeća njezini je vlasnici, grofovi Erdödy, napuštaju i grade dvorac u Novom Marofu, a Grebengrad otada, prepušten zubu vremena i nemilosti ljudi, postupno propada.

U napuštenom zaselku Novoselci, neposredno ispod gradine, planinari su uredili dvije stare zagorske hiže i uz njih sagradili lijepu planinar-

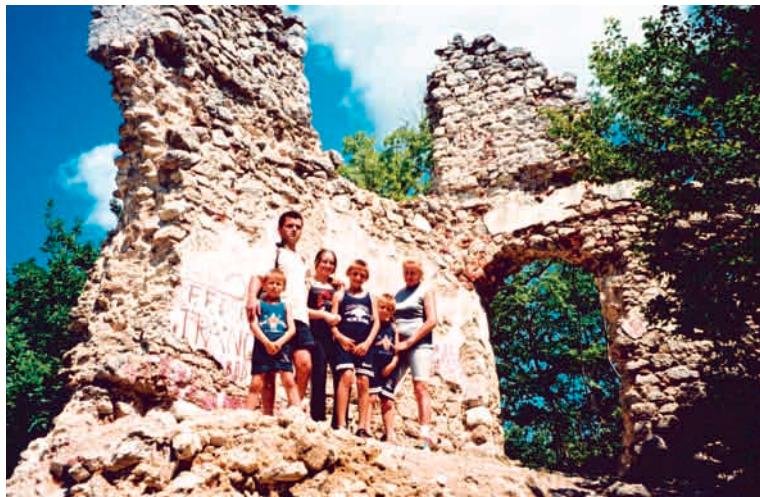
sku kuću (490 m) kojom danas upravlja HPD »Grebengrad« iz Novog Marofa (kontakt: Domađođi Pikija, 098/782-147). Kuća raspolaže sa 40 ležaja, kuhinjom i dvjema prostorijama za druženje, a uz nju se nalazi malo jezerce koje vodom puni obližnji izvor. Iako je pogodno polaziste za privlačne šetnje do ostataka stare utvrde (10 min) i najvišeg vrha istočne Ivanščice Velikog Lubenjaka (30 min), te duže pohode prema stjenovitom Čevu (3-4 sata) i »Lujčekovoj hiži« kod Pokojca ispod Hama (2 sata), planinarska kuća »Grebengrad« posljednjih je godinu dana otvorena samo nedjeljom. Do nje lako dođemo iz Podruta, Mađareva i Novog Marofa, smještenih uz prugu Zagreb - Varaždin (1 do 2 sata hoda).

Kod Zajezde je potok Milnica usjekao dubok klanac u trupu Ivanščice. Visoko iznad njega, na stjenovitom brdu Raščini (oko 400 m), stoje zidine drevnog Milengrada. O njemu nema mnogo saču-

Na šiljatoj stijeni vide se zidine Belecgrada

foto: Željko Remar

Na obronku V. Lubenjaka nalaze se ostaci Grebengrada

vanih povijesnih podataka. Do polovice 16. stoljeća bio je posjed obitelji Herković, a zatim grofova Patačića.

Lijep pogled na Milengrad i okolna brda pruža nam se s cesteiza zaselka Gornji Vertuši. U daljini se vidi sumaglicom obavijena Mala Ivanščica (711 m). Nasuprot Milengradu protegla se De-gačica (oko 550 m), a sasvim na kraju klanca Milnice uzdigao se vrh Gradinovec (786 m). Ime nam govori da je i na njemu nekada stajala utvrda. Ostatke njezinih zidina danas skriva gusta bukova šuma.

Istočno od Male Ivanščice postupno se sruju strmine središnjeg dijela planine i prelaze u niz blagih vrhova i brežuljaka. Tu su poznate Glavčice s lijepim lovačkim domom i odmah do njih Pisana pećina (452 m) iz koje se nekada vadila velika količina šarenog, odnosno »pisanog« kamena.

Obzorje zaklanja Vini vrh (oko 500 m) ispod kojeg se stisnuo Gotalovec, poznat po izvoru tople vode (26°C), slične onoj koja izvire u Topličici, tri kilometra udaljenoj od Mađareva. Iz dva ovdašnja

potoka, hladnog Zaječkog i tople Topličice, rađa se rijeka Krapina.

Najlakši su pristupi do Milengrada obilježenim stazama iz Budinšćine preko Zajezde (3 sata) i od »Lujčekove hiže« na Pokojcu preko Pisane pećine (2 sata). S Milengrada se možemo spustiti i neobilježenim šumskim putom kroz klanac potoka Milnice.

Hiroviti potok vjerno prati usku šumsku cestu. Iz zelenila gустe šume dižu se sive vasprenačke stijene. Najvišu od njih nalazimo na samom

kraju klanca. Njezin nam vrh, ovisno odakle ga gledamo, nalikuje oštrom kamenom zubu, odnosno lijeno ispruženom mačku. Stijena dopire gotovo do petstot metara visine i dominira ovim dijelom Ivanščice.

S prašnjave ceste koja nas od starog zagorskog naselja Belca vodi u zaleđe Juranšćine, lijepo se vidi visoka ušiljena stijena na čijem je vrhu izgrađen Belecgrad (540 m). U povijesnim dokumentima ova se gradina prvi put spominje početkom 14. stoljeća.

Iznad Belecgrada dižu se Belige (974 m) i Veliki Djedak, s oštrom stijenom - vidikovcem Ba-

Planinarska kuća »Grebengrad« u slikovitoj kotlini

foto: Željko Remar

Planinarska kuća »Majer«

foto: Željko Remar

binim zubom (772 m). Belige su nekada bile poznate po lijepim livadama, a sada su zapuštene i polako ih osvaja šikara. Stanište su mnogih rijetkih biljaka, od kojih su osobito zanimljivi kranjski ljljan i alpski jaglac.

Duboko ispod stare gradine žubori potok Brana. Duž njegovog korita nižu se brojne kaskade i bukovi. Po otpalom granju i korijenju bukovih stabala taloži se iz kristalno čiste vode lomljiva sedra (kamen »mačak«) i pritom stvara skulpture neponovljivih oblika.

U podnožju Minđalovca (659 m), Batinske glave (984 m) i Beliga vrijedni su belečki planinari sagradili svoju kuću. Planinarska kuća »Belecgrad« (445 m) otvorena je vikendom i blagdanom, raspolaže s 25 ležaja i opskrbljena je pićem (kontakt: Verica Havović, 049/460-135 ili 098/16-09-056).

Do planinarske kuće »Belecgrad« lako dođemo cestom koja iz Belca vodi kroz zaselak Hanžek (1-2 sata), a možemo krenuti i nedavno otvorenom poučnom planinarsko-ekološkom stazom Belice (2 sata). Njezin je početak kod barokne crkve Majke Božje Snježne u Belcu. Nova staza vodi do Juraničine i zaselka Hanžek, gdje se preko raskošnih livada spušta do potoka Brane i prateći dalje njegov tok prolazi ispod stjenovitog Osinca (oko 550 m), lijepog vidikovca i staništa velike sase, te završava pod zidinama Belecgrada.

Umjesto uobičajenim planinarskim oznakama, staza je obilježena plavim, zelenim i žutim simbolima vode, šume i alpskog jaglaca.

Kod Belecgrada je rasrije nekoliko zanimljivih planinarskih putova. O tome nas zorno izvještavaju jasno vidljivi smjerokazi: Belige (sat i pol), planinarski dom »Josip Pasarić« na vrhu Ivanšćice (preko Beliga 2 sata, klancem potoka Brana sat i pol) i planinarska kuća »Majer« ispod Oštrcgrada (2 sata).

Prema planinarskoj kući »Majer« (591 m) i ostacima zidina Oštrcgrada (706 m), smještenim na zamagljenim visovima jugozapadnog dijela Ivanšćice, vodi i strma cesta iz Lobora (oko 2

Ulagana tvrđava Milengrada

foto: Željko Remar

Ivanščica i crkva Marije Snježne u Belcu

foto: Stjepan Hanžek

sata). S nje nam se otvara vidik na staru proštenjarsku crkvu Majke Božje Gorske, čvrsto usidrenu na stjenovitom i teško pristupačnom brdu Gradini (382 m). Crkva je građena tijekom 16. i 17. stoljeća na ostacima mnogo starijih zdanja i sudeći prema dostupnim podacima bila je prvo svetište Majke Božje u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Planinarska kuća »Majer« sagrađena je na malom proplanku s kojeg se za lijepa vremena može vidjeti Kalničko gorje i Medvednica. Njome upravlja HPD »Oštcr« iz Zlatara, otvorena je vikendom (od svibnja do listopada), a raspolaže s 18 ležaja i opskrbljena je pićem (kontakt: Josip Hanžek, 049/467-010; planinarska kuća 049/430-801). U slučaju da je kuća zatvorena, vodom se možete snabdjeti na obližnjem izvoru.

Stotinjak metara iznad planinarske kuće kroz gustu se šumu naziru klimavi ostaci nekada neosvojivih zidina i tvrđava. Oštrecgrad je vjerojatno

građen u 13. stoljeću, a kao i ostali naši gradovi-utvrde napušten je kad se prestale turske provale u ove krajeve. Najljepši pogled na sive kamene zidine Oštrecgrada pruža se s Vilinske špice (720 m), koja se diže iznad Lepoglave sjeverno od hrpta Ivanšćice.

S Oštrecgrada obilježeni putovi vode dalje do slabo posjećivanog i već gotovo zaboravljenog Pustog Lobora (2 sata), te planinarskog doma »Josip Pasarić« na vrhu Ivančice (2 do 3 sata) i Belecgrada (2 sata).

Jedan je od razloga slabe posjećenosti planinarske kuće »Majer«, Oštrecgrada i Pustog Lobora, a to vrijedi i za Belecgrad, svojevrsna prometna izolacija ovih krajeva. Želimo li doći do Lobora ili Belca jedino prihvatljivo rješenje je osobni automobil. Najbliže željezničke postaje su u deset do dvadeset kilometara udaljenom Zlataru i Golubovcu, a javnom autobusnom prijevozu tijekom

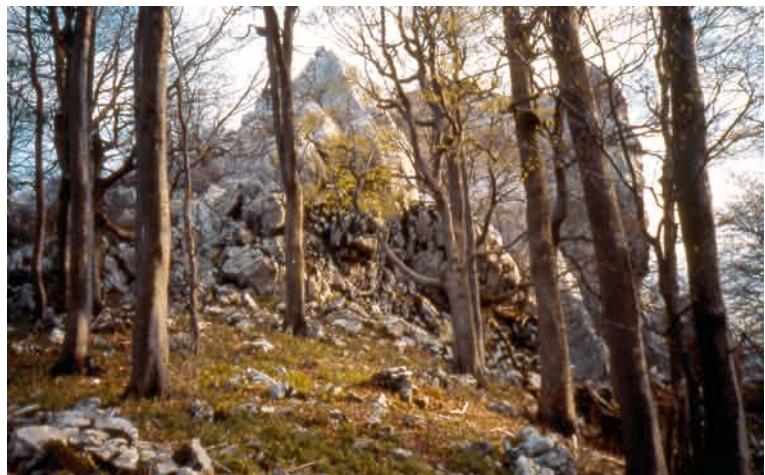
IZLET NA KOLOVRATSKE STIJENE I STOŽAC

NEPOZNATI KUTCI VELIKE KAPELE

MILICA MIŠKULIN, Varaždin

Za posljednju ljetnu nedjelju u varaždinskom PD »MIV« bio je planiran pohod na Kolovratske stijene. Budući da nitko od naših članova nije bio u tom dijelu Velike Kapele, priprema toga puta predstavljala nam je složen zadatak.

Prvi nam je dodir s tim dijelom Kapele odmor u Kri-vom Putu. Ovdje nema ugostiteljskih objekata da se osvježimo kavom ili čašom pića, pa vrijeme odmora koristimo da upoznamo to malo, usamljeno i veoma zanimljivo naselje i fotografiramo se ispred planinarskog skloništa. Autobusom nastavljamo do Alana, gdje

Pod vrhom Kolovratskih stijena

skrećemo na šumsku cestu. Planinarske oznake nema i nije se lako snaći u labirintu cesta. Prema uputama nekih vikendaša, jer mještane nismo sreli, skrećemo kod druge rampe lijevo prema lugarnici »Ričićka kuća«, danas planinarskom skloništu »Zelena kuća«, odakle je najlakši prilaz Kolovratskim stijenama.

Tu započinje naše pješačenje. Kod kuće ne nalazimo markaciju, pa produžujemo cestom prema moru i nakon jednog kilometra skrećemo u šumu. Staza je dalje očišćena, dobro markirana i strmo se uspije kroz lijepu bukovu šumu. Nakon pola sata hoda stižemo u podnožje dvadesetak metara visokih, stepenasto položenih stijena, po kojima bez teškoća stižemo na vrh Kolovratskih stijena (1091 m).

**Planinarsko sklonište »Zelena kuća«
na Kapelskom planinarskom put****foto: Damir Bajs**

Lijep sunčan dan otvorio je široke vidike na veliko prostranstvo zelenih šuma. Kažu da je to najveće šumsko prostranstvo u cijeloj Hrvatskoj. Bilo nam je žao ostaviti svu tu ljepotu, no put nas je vodio dalje prema Dulibi. Na raskriju pod stijenama je putokaz od kojeg krećemo strmom stazom što se u zavojima spušta na blago položenu, ali dugu padinu, kojom se opet oštrijim spustom stiže na šumsku cestu. Cesta se blago spušta i njo-me se nakon 15 minuta stiže do lugarnice »Ričičko bilo«. To je drveni objekt, nazvan još i »Zelena kuća«, jer je čitav obojan u zeleno i služi kao planinarsko sklonište.

Nakon odmora i okrjepe iz ruksaka vraćamo se istim putom do podnožja stijena i spuštamo

kraćom stazom do lugarnice, gdje nas dočekuje autobus. Za to nam je bilo potrebno sat i pol hoda.

Za drugi dio izleta naumili smo posjetiti još jedan malo poznat kutak Gorskog kotara: Stožac kod Bjelskog, na kojem je planinarsko sklonište. Prva markacija za Stožac nalazi se uz cestu Brinje - Ogulin, nekoliko kilometara od Bjelskog. Markirani se put uspinje po 300 drvenih stuba do planinarskog skloništa.

Budući da je već padaо sumrak, sklonište je s uređenim okolišem izgledalo kao kućica iz bajke. S druge su strane, posljednje sunčeve zrake obavjavale Klek, a obline usnulog diva sve su više tonule u mrak. Brzo smo se spustili do autobusa i kući se vratili zadovoljni, jer smo upoznali još jedan prekrasan, a malo poznat kutak Lijepe Naše.

INOZEMSTVO

NA NAJVIŠIM VRHOVIMA BUGARSKE I RUMUNJSKE

DRAGUTIN KOLAC, Čakovec

Višednevno planinarenje i logorovanje u slovenskim, austrijskim ili pak našim planinama, uvi-jek je složen pothvat, a odlazak na desetodnevni planinarsko-turistički pohod u Bugarsku i Rumunjsku, još je složeniji. Za takve se pohode malo tko odlučuje, ponajprije zbog udaljenosti od 3.000 kilometara koje treba prevaliti, ali i organizacijskih neizvjesnosti koje pohodi u takve krajeve nose. Zato smo s oduševljenjem i zahvalnošću pri-hvatili poziv našičkog HPD »Krndija« da se pri-družimo autobusnom pohodu koji su oni vrlo smjelo organizirali za planinare iz Našica, Čakovca, Daruvara, Požege, Lipika, Osijeka i još možda kojeg mjesta.

Već je na početku bila prava avantura stići do polazišta našeg putovanja, Našica, kamo smo stigli u dva automobila pretovarena rancima, šatori-ma, vrećama i nebrojenim ostalim potrepštinama koje su nakon nekoliko reduciranja ostale kao neophodne za put.

Noćni prelazak srpske granice protjeće dobro, kao i noćna vožnja preko Niša i Pirota do srpsko-bugarske granice. Tu se susrećemo s prvim ma-sovnim neredom kao načinom življjenja, koji će nas pratiti sljedećih dana. U Sofiji razgledavamo poznatu crkvu Aleksandra Nevskog i šetamo kroz središte od Akademije do Narodnog teatra. Već tu započinju nevolje jer je nestala jedna putovnica,

koja se nakon dvodnevног potucanja po konzulatu ipak pronašla, pa nas je nesretni sretnik sustigao tek na Crnom moru. Mi smo pak iz Sofije nastavili prema planini Rili i Rilskom manastiru, koji je osnovan u X. stoljeću, na mjestu gdje je živio pustinjačak Jovan Rilski. Prvi je samostan bio podignut u XIV. stoljeću, a kroz svoju je povijest bio više puta pustošen i obnavljan. Danas je to vrlo lijepa, monumentalna i vrlo očuvana i održavana građevina visoko u brdima, okružena prekrasnom prirodom, s prekrasnom i bogato urešenom crkvom i muzejem u kojem se čuva mnogo vrijednih starina i umjetnina.

S Rile se spuštamo i smještamo u maleni kamp nedaleko od Borovca, poznatog skijaškog središta, odakle idući dan polazimo na Musalu (2925 m), najviši vrh Bugarske i Balkanskog poluotoka. Dio uspona svladavamo žičarom, dio hodamo po prekrasnom sunčanom i toplog vremenu kroz pitomu prirodu i uz skijališta do ledenjačkih jezera i ostataka snijega. Vrh se sve vrijeme nazire i čini nadohvat ruke, ali do njega ipak treba gaziti ne prezahtjevnom strminom još sat vremena. Cijela se međimurska ekipa uspela na vrh i nakon toga se

isto tako sretno vratila u Borovec. Nagrada za uspješan uspon bio je sutradan odlazak na Crnomorsko primorje do Varne i plaže Zlatni pesci (pijesci) gdje smo se smjestili u kampu u turističkom naselju.

Nastavak puta vodio je u Rumunjsku, gdje smo najprije izgubili čitavo poslijepodne na granici. Imali smo sreću da smo bili sami. Koliko bismo samo vremena izgubili da smo se našli u koloni od nekoliko desetaka ili stotina automobila i autobusa! Ipak, nepokolebljivo optimistični i dobro raspoloženi uspjeli smo doći i razgledati Konstantu, lučki grad čiju vizuru do unedogled ispunjavaju najraznovrsnije lučke dizalice i brodovi što plove rubom obzora. Smjestili smo se u prvom pristojnjem kampu, u turističkom naselju Mangaliji na Crnom moru, u blizini poznate rumunjske crnomorske turističke meke Mamaje, koja je bila puna turista.

Nakon toga put nas je doveo do najspektakularnije i, kažu, jedne od najljepših zgrada u državi, odlično očuvanog i vrlo posjećenog dvorca Peles, bivše kraljevske rezidencije podignute između 1875. i 1883. godine u zimskom odmaralištu Si-

Na vrhu Musale

foto: Dragutin Kolac

naji, 120 km od Bukurešta. Vrlo harmonična kombinacija različitih stilova arhitekture daje ovom dvorcu posebnu autentičnost. U 160 soba prepliću se najrazličitiji stili, od europskih do orijentalnih. Posebno su vrijedne slike, namještaj i zbirke oružja iz različitih epoha i kontinenata, keramika i tapiserije, ali i za ono vrijeme vrlo smjelo primjenjena tehnička rješenja (klima, usisavanje...). Nastavljamo put u Bran, dvorac legendarnog grofa Drakule na impozantnoj stjenovitoj zaravni okruženoj šumom. Odатле je prekrasan vidik na cijelu dolinu i obrambeni zid koji je branio stanovništvo od upada barbaru. Krajolik se od onda do danas vrlo malo promijenio i predstavlja pravu kulturnu ostavštinu. Dakako, i radi legende o Drakuli, prava je turistička meka. Kako je bila večer, a vrijeme tmorno, baš je za našeg posjeta atmosfera oko dvorca bila drakulski turobna.

Sve je to bio uvod i priprema za sljedeće dane, kada smo planirali uspon na Moldoveanu (2544 m), najviši vrh Rumunjske. Taj nas vrh nije impresionirao toliko visinom koliko dugotrajnim pristupom i dvodnevnim vrlo napornim usponom. Prvog smo se dana zbog kasnog polaska popeli od podnožja preko doma Cabana Turnuri (1520 m) samo do doma Cabana Podragu (2136 m). U njemu smo, uz neljubazno osoblje, koje nas je primilo otprilike kao logoraše u sibirskom gulagu, i još oskudniju ponudu, proveli noć smrzavajući se. Jutro nas je dočekalo tmorno i maglovito tako da smo se uspinjali kroz oblake do vrha. A i na samom vrhu se magla izmjenjivala nevjerojatnom brzinom tako da smo jedva uhvatili kakvu sunčevu zraku da se barem slikamo na vrhu. No nedugo nakon toga, kad smo se malo spustili i odmakli od vrha, vrijeme se počelo poboljšavati, magla i oblaci nestajati, a sunce sve jače sjati tako da je Moldoveanu, što smo više odmicali, bivao sve ljepši i sjajniji u čitavoj svojoj ljepoti. Možda je i bolje da ga nismo vidjeli dok smo se uspinjali, jer bi nas dugačak uspon više obeshrabrio. No, zato je izuzetan doživljaj bio silazak do Cabane Podragu i poslije do Cabane Turnuri po prekrasnim zelenim pašnjacima. Livade su dosezale do samih vrhova. Po livadama su pasla stada ovaca i šumjeli potoci strmoglavljujući se u dolinu. Posebno očaravaju vidici na brojna jezera na 2000 m i os-

tatke snježnih nanosa koji prkose suncu.

Dalje put vodi opet niz potoke koji se preljevaju u slapovima preko kamenja kroz šumu do daleke doline u kojoj nas je čekao autobus. Drugog dana na Moldoveanuu proveli smo neprekidno više od 12 sati na nogama, pa je dolazak do autobusa bio poput dolaska u obećanu zemlju iz snova ili kao cilj maratonske trke.

Kamp u obližnjoj Viktoriji, u koji smo se smjestili, bio je kao iz snova, pogotovo za rumunjske prilike. Uz ostale potrebne sadržaje, imao je i bazen tako da smo ubrzo nakon postavljanja šatora, okrjepe prvom poštenom kavom i kupanja u bazenu vrlo brzo zaboravili da su nas prije samo sat vremena izdavale noge i da smo bili na izmaku snaga.

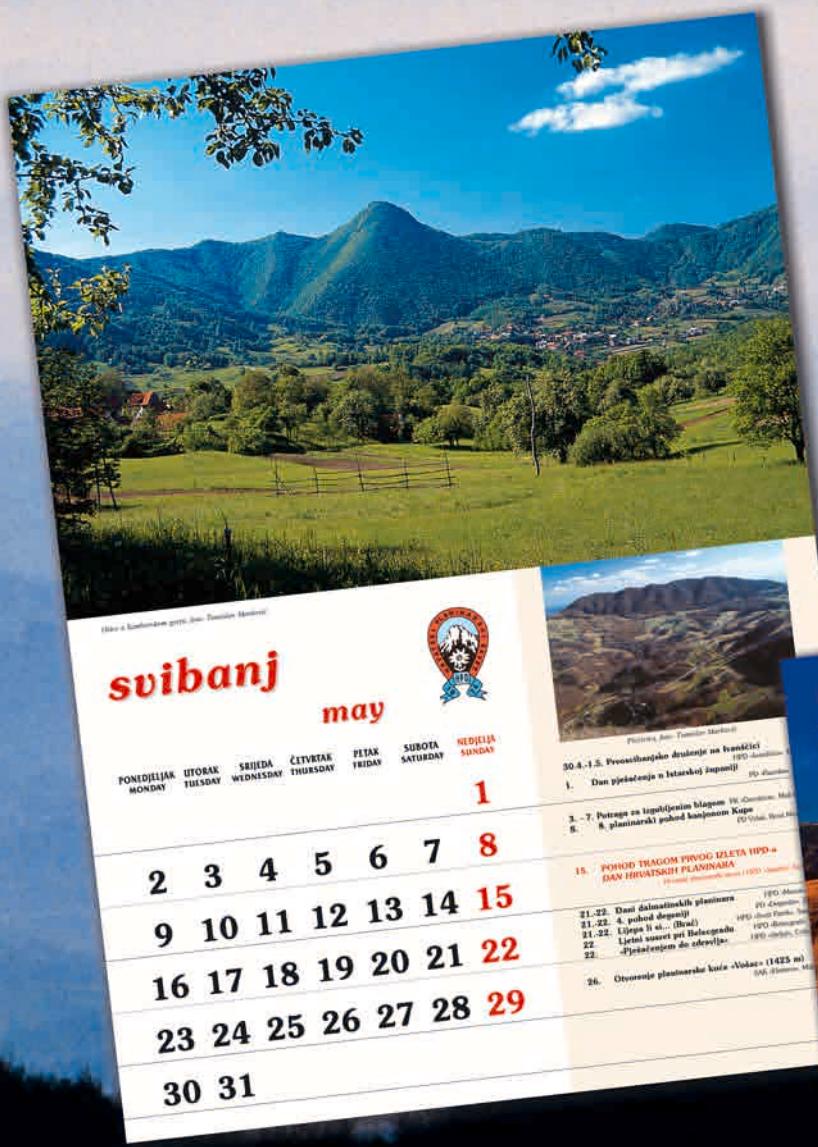
Sljedeći dan bio je planiran posjet mjestu Vingi nedaleko od Arada, gdje nas je čekala i ugostila rimokatolička bugarska nacionalna manjina, koja je na poseban način već mnogo godina povezana s Pejačevićima, franjevcima i Našicama. Nakon protokolarnog programa, razgledavanja njihove velebne crkve i dobre večere u njihovom kulturnom domu, plesalo se do duboko u noć i nitko više nije mario za noge umorne od Moldoveanua. Sve je to ritam glazbe zalječio, zacijelio i potisnuo u drugi plan.

Nakon oproštaja od vrlo ljubaznih i gostoljubivih domaćina, put nas je vodio dalje preko Mađarske, i to preko Mohača na obali Dunava i Osijeka do Našica. Tu je trebalo još srediti dojmove i podijeliti zadovoljstvo s domaćinima te im čestitati na hrabrosti i »ludosti« što su se upustili u ovakvu organizacijsku avanturu. Vrlo su je dobro, hrabro i korektno odradili, bez panike i uzrujanja onda kad se moglo i imalo razloga i paničari. Hvala im što su nam omogućili biti dio toga i sve to doživjeti!

Iako smo po povratku uglas ustvrdili da nikome ne bismo preporučili takav put, jer tamo rezervacija ne vrijedi ništa, kamp i postoji i ne postoji, a kad jednom dođeš više si ne možeš pomoći i moraš prihvati i uvjete i igru, danas bismo opet bili spremni krenuti u ovakvu avanturu. Uz dobro raspoloženje i slogu svaka se neprilika može okrenuti na vedriju stranu i tada sve ispada dobro, zabavno i lijepo, upravo tako kako je i bilo.

PLANINARSKI KALENDAR

2005

Iz tiska ovih dana izlazi atraktivni planinarski kalendar za 2005. godinu. Na 14 slika velikog formata prikazani su neki od najatraktivnijih hrvatskih planinarskih odredišta (Velebit, Klek, Bjelolasica, Risnjak, Učka, Osorščica, Oštac i dr.).

Uz uobičajene elemente, ovaj kalendar obuhvaća pregled svih značajnijih akcija udruga članica HPS i na taj način omogućuje lakše planiranje sudjelovanje u pohodima i akcijama. Na listovima kalendara najznačajnije akcije bit će svakodnevno dostupne očima planinara širom Hrvatske.

Format kalendara je 48x34 cm, a toj veličini prilagođena je i tvrda omotnica za slanje naručiteljima, što će omogućiti da kalendari poštom stignu neoštećeni.

Cijena kalendara je 35 kuna. Kao i prošlih godina, za narudžbe od 10 i više primjera preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje određen broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). Kalendare mogu pojedinci i društva (posebno iz Zagreba i bliže okolice) preuzeti u Uredu HPS, a ostalima se kalendari šalju poštom uz pridodane poštanske troškove.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Kozarečeva 22, 10000 Zagreb
tel./fax 01/48-24-142, tel. 01/48-23-624
e-mail: hps@inet.hr

USPOMENE

NA »KROVU« SANDŽAKA

PRIJE PEDESET GODINA

prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Na tromeđi Sandžaka, Crne Gore i Bosne diže se između kanjona Tare i Čehotine velika, ali malo poznata planina Ljubišnja, najzabitniji kutak nekadašnjeg jugoslavenskog Sibira. Malo je ljudi koji umiju Ljubišnju naći na zemljovidu, a još manje planinara koji su bili na njoj. Boraveći 1954. godine u sandžačkom gradu Pljevljima (780 m) godinu dana, pružila mi se prilika da je posjetim i upoznam. Ustvari, pohađanje planinskih zaselaka po obroncima Ljubišnje bila je jedna od mojih dužnosti kao kotarskog lječnika. No, iako sam desetak puta pohodio razne predjele ove prostrane planine, dugo mi se nije pružila prilika za uspon na njezin najviši vrh Dernečište (2238 m), koji se izazovno bijeli poput osamljene gromade iznad mračnih prašuma. Radi toga sam se uključio i u mjesno planinarsko društvo »Ljubišnja«. Penjačko uže što sam ga donio sa sobom pomoglo je da započne s radom alpinistička sekциja. Čak su održane penjačke vježbe na minaretu usred grada, ali je Dernečište dugo ostalo nedostizan cilj. (Za uspon su potrebna dva dana, a tada se u subotu moralo raditi).

Jedne subote trebao sam zbog neke djeće epidemije posjetiti Bobovo, nepristupačnu visoravan stisnutu između hrpta Ljubišnje i kanjona rijeke Tare, po kojoj su raštrkani planinski zaseoci s gotovo tisuću stanovnika. Ime Bobovo sa strepnjom izgovara svaki upravni službenik u Pljevljima jer službeni put u taj kraj znači dva dana poticanja po planinskim vrletima, gdje se još uvijek kriju naoružani četnički odmetnici. Sada ili nikada - odlučim, pa kako sam imao na raspolaganju terensko vozilo, smislim ovakav plan: uspon na Der-

nečište s jedne strane i silaz preko Bobova na drugu. Tamo će me idućeg dana dočekati auto na kraju šumske ceste koja je upravo probijena u visinski pojас. Možda je plan bio malo presmion jer me je na tom dugom putu čekalo mnogo pješačenja i raznih nepoznanica, pa se za svaku sigurnost dogovorim s pljevaljskim planinarima da ćemo se sutra u podne naći na vrhu Ljubišnje, kamo će oni pokušati drugim prilazom. Sa mnom će poći alpinistička početnica Olga koja je sanjala o usponu na najviši vrh svoga zavičaja, a ovih je dana njezin spust užetom s minareta postao senzacijom o kojoj se svuda pričalo s nevjericom.

Iz Pljevalja krenemo malim terenskim vozilom koje se pod težinom gorostasnog šofera Hajre stalno nagnjalo na lijevu stranu. Taj dobroćudni Sandžaklja vozio je kao i obično paklenim tempom, pjevuckajući usput svoje omiljene sevdalinke. Auto je očajno poskakivao po neravnoj cesti, no on se na to uopće nije obazirao. Pjevao je sve glasnije, a vozio sve brže, ne mareći za mnogobrojne oštре zavoje. Dizući oblake prašine projurili smo kroz selo Boljaniće i novo rudarsko naselje Gradac, te nakon tridesetak kilometara vožnje stigli na početak nove šumske ceste koja ulazi u šumsko područje Ljubišnje.

Ostavljamo za sobom muslimanska sela i što se više penjemo, sve je više kršćanskih zaselaka. Potomci su to nekadašnje raje i bivših hajduka koji su se pred turskim zulumima povukli u nepristupačne predjеле gdje su krčenjem i paležom šume stvarali pašnjake za svoje blago. Smatralju se još uvijek Hercegovcima, premda su hercegovačke granice morale uzmaknuti još prije nekoliko sto-

ljeća. U naše doba prestali su tradicionalni sukobi između gorštaka i muslimana u dolini; zavladao je mir, ali su to još uvijek dva zasebna svijeta.

Nakon dalnjih desetak kilometara izlazimo na Meljačku visoravan i mimo ulaza u mračnu klisuru Provaliju stižemo u prekrasnu šumu gorostasnih borova. Nažalost, ima tu i velikih garišta. Požari nastaju na zagonetan način, uvijek tamo gdje je zbog prenapučenosti potreba za novim krčevinama. Najveći od tih požara harao je 1948. godine kod Glibača i povremeno je buktao tri godine. Širio se podzemnim putovima poroznoga krasa i ostavljao za sobom goli kamen, a ne plodnu zemlju kako su očekivali neuki gorštaci. Pogašen na jednomu mjestu, požar se za nekoliko dana pojavio na drugom, tjerajući u očaj iscrpljene gasitelje. Konačno je odjednom sam prestao, bez vidljiva razloga, isto tako tajanstveno kao što je i započeo.

Izlazimo na Šule, još višu visoravan, i nakon dalnjih desetak kilometara zaustavljamo se visoko u planini kod Šuplje Stijene, novog rudnika, gdje se iz podzemlja Ljubišnje izvlače cink i olovo. Ovdje je čitava planina izbušena rudarskim rovovima. Na stotine rudara danonoćno kopa rudu, tovari je na vagonete i zatim spušta žičarom do flotacije u Gradcu. Tu nas Hajro napusti i vrati se u Pljevlja, da bi nas sutradan dočekao stotinu kilometara dalje, s druge strane Ljubišnje.

Večer smo proveli među rudarima u radničkom restoranu Šule, slušajući zanimljive rudarske priče o teškom načinu života, nesrećama u podzemlju i planovima za budućnost. Potraga za zaramdom udružila je u tom dalekom pustom kraju skup najrazličitijih ljudi, različitih svjetonazora i koje-kakvih karaktera. U tom osamljenom, šarenom ali prilično složnom društvu ima ljudi iz raznih krajeva, pa i nekoliko Nijemaca, koji su nastavljajući tradiciju srednjovjekovnih rudara dolazili iz Saske. Krenuli smo na počinak i usnuli s brigom hoćemo li se sutra u podne naći s planinarima na vrhu, a navečer na vrijeme pronaći Hajru, jer se on ne usuđuje zalaz sunca dočekati u opasnoj planini.

Sljedećeg jutra započnemo kod dviju vodenica na potoku Ribniku. Nakon dva sata jakog uspona šumskim stazama stignemo na vrh Golog Vjetrenika (1870 m), gdje nam dah zastane od pogleda na drugu stranu. Duboko pod nama u mračnim kanjonima Tare i Čehotine kovitlaju se guste magle i uzaludnim jurišima pokušavaju se dočepati planinskog hrpta, a preko Tare ljeskaju se u punom sjaju Durmitor i Maglić.

Put dalje vodi kao u šetnji blagim hrptom, čas livadom, čas šumom, stalno s veličanstvenom slikom Durmitora na vidiku. Da užitak bude potpun, na visini od 1900 metara dočekuje nas izvor Vojnovac. Taj divni izvor i njegovu hladnu pitku vodu nikad nećemo zaboraviti. Olga je u njegovoj

Pljevlja prije pola stoljeća

foto: Željko Poljak

Na Dernečštu

foto: Željko Poljak

ledenoj vodi razmočila biskvit iz svoje naprtnjače pa smo se pogostili obrokom boljim od bilo kakvog sladoleda.

Završni dio uspona dobrano nas je namučio jer smo morali proći kroz širok pojas klekovine nalik labirintu. Prolaz se traži na sreću jer uhodanog puta nema. Jedna pogreška koštala nas je dobar sat mukotrpнog probijanja i podučila da u planini nema napornije stvari od probijanja kroz klekovinu.

Konačno smo na vrhu. S Dernečиšta se pogleda pruža pola Bosne i Crne Gore. Mora da su ljudi nekoć ovamo rado ulazili jer odakle inače vrhu ime koje znači proštenište ili saborište? Vladimir Blašković je zapisao: »Jedan od najvelebnijih prizora što sam ih ikada video i doživio, što ga ovo naše najviše dinarsko područje može pružiti. Pogled koji me duboko potresa i koji će vječno živjeti u meni.« (HP 1933, br. 6). Tim riječima ni mi nemamo što dodati.

Neko smo vrijeme na vrhu čekali pljevaljske planinare, nadvirivali se u Provaliju kroz koju su

se namjeravali uspeti i dozivali ih, ali nikakva odziva. Samo svečana, duboka tišina u šumovitim dubinama.

Vrijeme je da idemo dalje. U jednoj boci Olga im ostavlja poruku ako ipak stignu. Poslije smo saznali da im ni taj, treći pokušaj uspona na zavičajnu planinu nije uspio, ovaj put zbog kvara na kamionu kojim su krenuli.

Započinjemo silaz, višesatno besputno spuštanje na visoravan Bobovo. Znatižljivo, a pomalo i bojažljivo očekujemo prvi susret s ovdašnjim gorštacima koji, otkad se pamti, žive potpuno odvojeni od ostala svijeta i na način koji je možda posljednji ostatak staroslavenske civilizacije i društvenog uređenja. Konačno stignemo do šumskog pojasa i na izvoru Paločaku, pod vrhom Kokota, ugledamo prvog živog čovjeka na današnjem putu. Snažan gorštak, velikih crnih prosjedih brkova, bistra i energična pogleda, slobodno nam pristupi i pruživši ruku reče:

- Kako ste? Ja sam Radoman Zujević iz Podkokota. Jeste li sustali, ožejnjeli?

Sat poslije toga bili smo gosti kuće Zujević u Podkokotu, zanimljivom bobovskom selu s autononom drvenom arhitekturom. Uskoro su se pri-družili i susjedi, doznavši da je u selo stigao njihov kotarski liječnik koga su do sada znali samo po imenu - prvi liječnik koji je stigao tako visoko u planinu. Nakon završenog medicinskog posla, sjeli smo uz mlijeko, sir i kajmak raspravljajući o životnim pitanjima toga kraja.

Užitak je bio slušati njihova bistra zapažanja, izlagana bogatim narodnim rječnikom. Od čega ljudi žive u ovom siromašnom kraju, kako hrane brojnu djecu, zar ih ništa ne vuče u bogatije krajeve gdje se lakše živi? Nitko ne umije dati jasan odgovor, pa ni mještanin koji se vratio iz Vojvodine kamo je prije dvije godine otišao kao kolonist. Vratio se u Bobovo jer mu je očito miliji oskudan život u rodnom kraju nego sve blagodati u tuđini.

Ovdje još uvijek vlada duh »cojstva i junaštva«. Ljudi su ozbiljni, u razgovoru je svaka riječ jasno izrečena kao da je u kamen uklesana, same ozbiljne misli, rijetke šale, još rjeđi smijeh. Tek kad društvom počne kolati boca s rakijom, počne se javljati pjesma - gorštačka, narodna, deseterač-

ka, a uz nju i gusle. Prijateljstva koja se ovdje sklapaju nikad se ne zaboravljaju i uvijek sam se poslije veselio svakom susretu s ovim ponositim i vjernim ljudima.

Bio je već zadnji čas da krenemo, pred nama je još cijela visoravan, dobrih dva sata hoda. Rado smo prihvatali ponudu da odjašemo na konjima jer smo bili prilično umorni. U laganom kasu prošli smo kroz zaselke Jelov Panj, Morajice, Joviće i Meki Do. Sočne zelene pašnjake postupno je zamijenio bezvodan krš. Na jednom izvoru, gdje se voda cijedila iz blata kap po kap, strpljivo su čekale na svoj red žene koje su po vodu došle konjima. Na kraju Bobova oprostimo se od novih prijatelja i posljednji put osvrnemo. Jest, visoravan Bobovo je bogata, ali samo prirodnim ljepotama...

Ostali smo sami. Mrak se već približavao kad smo ušli u šumu Čavčanicu u kojoj nas treba dočekati Hajro. Probijamo se čas putem, čas gušta-

rama i počne nas hvatati zebnja jer nigdje nema ceste. Tada začujemo daleko u dubini slab zvuk automobilske sirene. Hvala dragom Hajri što je naslutio da će nam tako označiti smjer. Zadnjim snagama pojurimo u tom smjeru. Zvuk sirene je sve jači i jači, i konačno eto nas na cesti kod Hajre. Zadovoljni smo što smo izbjegli bivakiranje u nepoznatoj šumi, a i Hajro je sretan što više nije sam jer njegova orijentalna mašta u mračnoj šumi već naslućuje razne užase i strahote.

Smjestimo se u auto i dopustimo Hajri da si dade oduška. Potjerao je punim gasom put Pljevalja dižući oblake prašine kroz sela Glibače, Suho Polje, Potpeće i Odžak. Brzo smo prošli tih pedeset kilometara vrtoglavog silaza kroz noć i zavoje, i jedva sat poslije polaska ugledali u dolini svjetla grada Pljevalja.

Tako je završio naš pohod najvišem vrhu Sandžaka.

HRVATSKI
PLANINAR

IZGORJELA PLANINARSKA KUĆA NA LUBENOVCU

U petak 12. studenoga navečer oko 20 sati požar je uništio planinarsku kuću - luginicu na Velikom Lubenovcu na sjevernom Velebitu kojim je upravljalo HPD »Stanko Kempny« iz Zagreba. U požaru je ozlijeden planinar Josip M. (53 godine), kojemu je liječnička pomoć pružena u Senju.

Ovaj požar nanio je težak udarac planinarnstvu na Velebitu jer je kuća bila idealna polazna točka za uspone na Veliki Kozjak i u Rožanske i Hajdučke kukove pa je tijekom vremena steklo veliku popularnost među planinarima.

dr. Željko Poljak

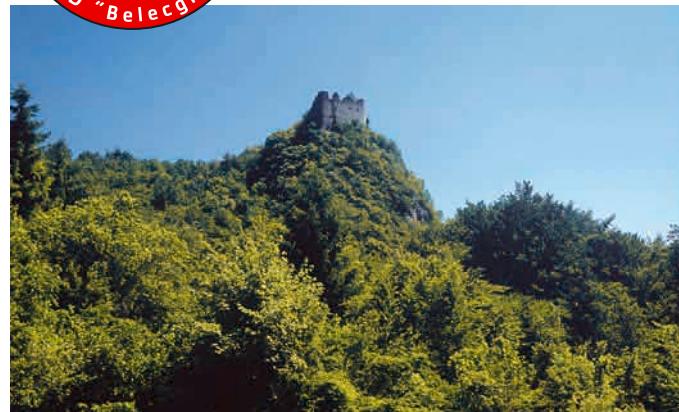
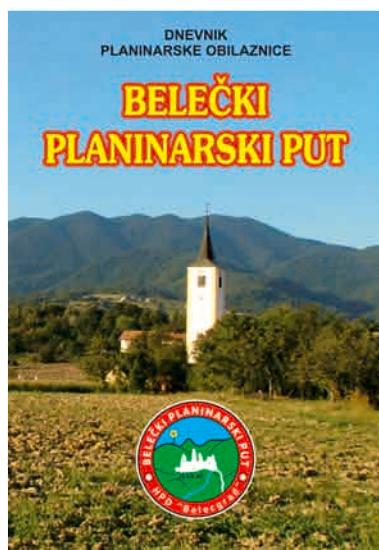
Lubenovac je ostao bez netom uređene planinarske kuće
foto: Vladimir Vidović

BELEČKI PLANINARSKI PUT

HPD »Belecgrad« iz Belca u svom kratkom postojanju postiglo je niz značajnih uspjeha. U maloj sredini kao što je Belec probudili su u mnogim ljudima ljubav prema prirodi i planinama. Samo tako su mogli sagraditi lijepu planinarsku kuću podno starog Belecgrada, u kojoj se svaki posjetitelj osjeća kao kod svoje kuće.

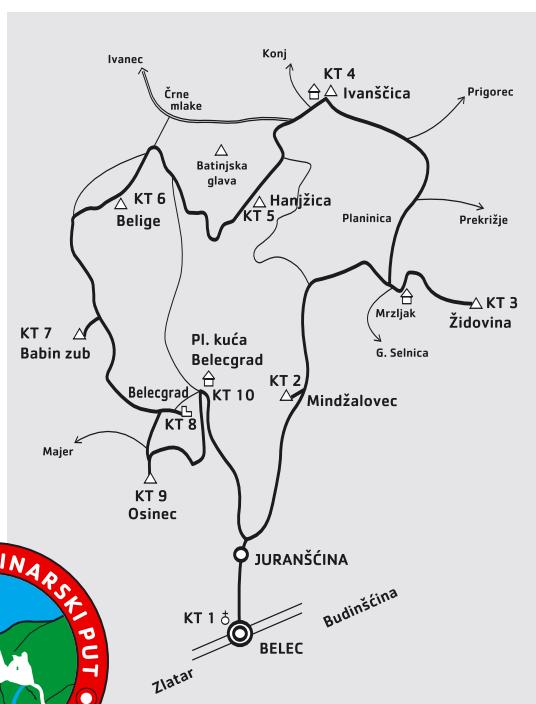
Prije godinu dana, nekako spontano, Stjepan Hanžek, predsjednik Društva, potaknuo je ideju o veznom planinarskom putu koji će južni dio Ivanšćice približiti svim zainteresiranim planinarima i izletnicima. S nekoliko agilnih prijatelja trasirao je stazu, iskoristivši dijelom već obilježene putove, a dijelom markiravši nove. Na taj način povezano je 10 kontrolnih točaka u kružni put.

Polazna točka Belečkog planinarskog puta je crkva Majke Božje Snježne u Belcu (271 m), koja predstavlja najznačajniji biser barokne arhitekture u Hrvatskoj. Od 10 kontrolnih točaka, sedam njih su vrhovi strmih padina, ali samo su neki od njih dobri vidikovci (Babin zub, Osinec, Ivanščica). Jedna KT je Belecgrad (539 m), ruševina grada iz 14. stoljeća, a posljednja KT je istoimena nova planinarska kuća na 445 metara, okružena smrekovom šumom, uz izvor pitke vode. Najviša i ujedno središnja točka je vrh Ivanšćice (1061 m), a u neposrednoj je blizini i planinarska kuća »Josip Pasařić«, idealno mjesto za duži predah.

Belecgrad

Cijelu obilaznicu moguće je prijeći za 7-8 sati, dakle u jednom danu, uz svladavanje visinske razlike od oko 950 metara pri usponu i isto toliko pri silazu, jer se staza na nekoliko mjesta diže i spušta. Onima koji hodaju sporije ili žele prijeći put u dva dana, preporučujemo noćenje u planinarskoj kući na Ivanščici. Na svim kontrolnim točkama, osim na vrhu Ivanšćice i u planinarskoj kući »Belecgrad«, nalaze se uočljive metalne

kutije sa žigovima, uz preporuku da treba nositi vlastiti jastučić za žigove. Kao svojevrsna nagrada za uložen trud na kraju puta dobiva se vrlo lijepa numerirana četverobojna značka.

Valja napomenuti da su u izradi dnevnika, žigova i značaka velik doprinos dali i članovi HPD »Željezničar« iz Zagreba.

Da zaključim! Belečki planinarski put treba preporučiti svim planinarama, jer on to zaslužuje u svakom pogledu, posebno zbog ozbiljnosti i velikog truda koji je uložen u njegovu realizaciju i zbog ljepote prirode koja je tu bila vrlo izdašna.

Damir Bajs

USPJEŠNO OTVORENJE NOVE OBILAZNICE

Unatoč kiši koja je padala cijelo prijepodne 17. listopada svečano je, uz sudjelovanje više od stotinu domaćih i gostujućih planinara, otvorena je nova planinarska obilaznica »Belečki planinarski put«.

Nakon jutarnjeg kulturno-umjetničkog programa kojeg su izveli članovi školskog i crkvenog zbora, 40-ak hrabrih planinara, od kojih je najmlađi imao tek 10 godina, a najstariji 65, uputilo se od crkve Marije Snježne novim putom. Obišli su vrhove Mindalovec, Židovinu, vrh Ivančice, Hanjžicu, Belige, Babin Zub, srednjovjekovnu utvrdu Belecgrad, vrh Osinec i nakon sedam sati hoda vratili se u planinarsku kuću »Belecgrad«, gdje su im domaćini uručili prve značke. Dio planinara obišao je i Poučnu eko stazu.

Uz predstavnike HPS-a Darka Domišljanovića i Bernarda Margitića, belečki planinari ugostili su članove još šest zagrebačkih i tri varaždinska planinarska društva, osam slovenskih planinara iz Kočevja te članove »Gradine« i »Javora«.

Stjepan Hanžek

IZ KOMISIJE ZA PLANINARSKE PUTOVE

Tijekom prošlog ljetnog razdoblja uređeni su pristupi na najviši vrh otoka Mljeta, Velji grad, a umjesto pristupa na najviši vrh Dugog otoka, Veliu stražu, uređen je planinarski pristup na vrh Orljak, jedan od šest najviših otočnih vrhova. Obnovljeni su planinarski putevi od Markovog groba na Suvom polju preko Brezovca na najviši vrh Dinare te je označen pristup na vrh Badanj, gdje je postavljena upisna kutija i žig. Na Velebitu su opskrbljeni žigovima Bojin kuk i Vaganski vrh. Na Biokovu su postavljena dva metalna žiga, na Velikom Šibeniku i Sutvidu, a uskoro će biti postavljen i na Šćirovcu.

Na Veliki Šibenik (1457 m) na Biokovu, najlakše se dolazi s planinarske kuće na Lokvi, preko raskrižja putova za Motiku i Baškoviće. Od raskrižja podno vrha Borovca prvo treba ići dobrom stazom, a zatim do raskrižja za Motiku i Šibenik s kamenom na kamen i dalje prema vrhu, na kojem se prostire šuma crnog bora. Za prilaz je potrebno nešto više od sat i pol po mjestimično jako neravnom terenu. Uspon se ne preporučuje po oblačnom i maglovitom vremenu. Najблиži silaz prema Makarskoj vodi ispod vrha Borovca, izvrsno provedenim putom, preko »skalina« u nizu malih zavoja, gotovo vratolomno kroz stijenu do kuloara na sipar, pa do zapuštenog sela Baškovića i preko Velikog Brda u Makarsku. Put se preporučuje fizički spremnim i onima koji ne pate od vrtoglavice. Od raskrižja putova za

Lokvu, Motiku i Baškoviće, u silazu ima oko 3 sata hoda. Obavijesti o stanju putova i mogućnosti noćenja na Biokovu daje Stipe Bušelić, tel. 098/16-58-483.

Na nekim vrhovima HPO već su postavljeni metalni žigovi, a uskoro će biti postavljeni (već su gotovi!) na Klek, Bjelolasicu, Crni vrh, Sv. Nikolu na Hvaru, Zečjak i druge vrhove. Ovisno o financijskim mogućnostima, to će se postupno činiti i ubuduće. Obilaznicima skrećemo pozornost da bez obzira na to kakav je žig na vrhu, uvijek sa sobom nose jastučić za žigove.

Registrirana je planinarska obilaznica »Koprivnički planinarski put«. Taj je put utemeljen još 1976. godine, da bi tek sada bio registriran u popisu hrvatskih planinarskih obilaznica kao 39. po redu. Kvalitetan planinarski dnevnik može se nabaviti u HPD »Bilo«, p.p. 44, 43300 Koprivnica, tel. 043/821-296.

Neka planinarska društva još nisu registrirala svoje obilaznice. Opet ponavljamo da je prije utemeljenja planinarske obilaznice potrebno dostaviti podatke Komisiji za planinarske putove HPS, kako bi se utvrdilo zadovoljava li obilaznica osnovna pravila za utemeljenje. Na temelju toga dobiva se suglasnost za otvaranje. Unatoč tome, u zadnje vrijeme otvorene su u Dalmaciji i Zagorju nove obilaznice koje ne zadovoljavaju ni neke najosnovnije kriterije.

Nadalje, iako su početkom godine planinarska društva dobila poziv da dostave popis registriranih markacista i planinarskih putova za koja su zadužena, mnoga to nisu učinila. Zbog toga kasne cjeloviti popisi, što čini nepremostivu teškoću za izradu novih planinarskih zemljovida i pružanje obavijesti o aktualnom stanju. Molimo društva da daju povratne informacije jer je to nužno za sređivanje stanja planinarskih putova u Hrvatskoj.

Na koncu, recimo da će se tečaj za markaciste održati početkom iduće godine u Hrvatskom zagorju. Zainteresirana Društva neka prijave svoje polaznike na adresu HPS.

Tomislav Pavlin

VRH VISOČICE JE DOSTUPAN, ALI KAMO DALJE?

U 11. broju HP pod naslovom »Visočica je uvijek Visosica« objavljena je vijest o mogućnosti pristupa na Visočicu, te da se dalje može prema Strugama, ali isključivo putom, bez skretanja sa staze. Međutim, posljednja se obavijest o putu od Visočice prema Strugama ne može smatrati vjerodostojnom, jer ni jedno od društava koja su zadužena za uređivanje putova na tom dijelu Velebita nije prihvatio odgovornost za sigurnost obilaznika. Zbog toga će se i dalje od vrha Visočice do Struga preko Oglavinovca i prema Stapu preko Dalmatinskih vrata prolaziti isključivo na vlastitu odgovornost.

Tomislav Pavlin

JOŠ O ČLANKU »POPLAVA U VETERNICI«

Pišući o mogućoj poplavi u Vaternici bio sam svjestan da će to izazvati burnu reakciju nekih planinara, speleologa i posebno geologa. Htio sam čitateljima skrenuti pažnju na članak Dragutina Hirca iz 1903. na koji se do sada nitko nije osvrtao, i time ponovno pobudit zanimanje za našu zagrebačku, sve više zapostavljenu špilju Vaternicu. Moram naglasiti da su o Vaternici pisali mnogi geolozi i speleolozi, ali baš niti jedan do sada, nemarom (nije potražio svu literaturu) ili namjerno, nije spomenuo članak Dragutina Hirca »U zapadnom prigorju Zagrebačke gore« objavljen 1903. u Hrvatskom planinaru br. 1-2. Gotovo svi autori koji su pisali o povijesti Vaternice spomenuli su članak Dragutina Gorjanovića-Krambergera koji je prvi zabilježio postojanje otvora Vaternice u HP br. 11, na str. 164, ali Hirčev nitko, osim Ž. Poljaka 2002. (HP br. 7-8, str. 207-208), koji ga je prenio ali nije komentirao. Članak Dragutina Hirca do sada nije prokomentirao nitko. Možda je tomu razlog taj što je nezgodan za objašnjavanje i ne uklapa se u nečija saznanja o događajima u špilji.

Dragutina Hirca smatramo uvaženim prirodoslovcem, koji je svojim pisanjem o speleološkim objektima u Hrvatskoj dao velik doprinos poznavanju naših špilja

i jama. Mnogi njegovi podaci pisani koncem 19. i početkom 20. st. bili su povod za daljnja speleološka istraživanja i proučavanja našeg podzemlja. Iz njegovih knjiga i brojnih članaka vidljivo je da je na terenu uvijek imao za vodiče domaće ljudi. Iz svih se tekstova može zaključiti da je uvijek s tim ljudima imao prisian, prijateljski odnos, da je uvijek nastojao saznati i zapisati sve što je bilo zanimljivo. Nigdje se ne stječe dojam da su mu ljudi htjeli podvaliti, odnosno govoriti izmišljotine i laži, već naprotiv, dobronamjerno ispričati sve što im je bilo poznato ili su čuli od drugih. Nema razloga da tako nije bilo i sa špiljom Vaternicom.

Da podsjetim, Hirc je zapisao ono što mu je njegov vodič ispričao. Iz teksta je vidljivo da su seljaci dobro poznavali okolinu iznad svoga sela, između ostalog kamenolom i špilje Žrvene peći, Ponikve s potokom koji tu ponire i opet izvire ispod Vaternice, kao i otvor špilje Vaternice. Vodič je Hirca odveo najprije do Žrvene peći, a onda do potoka »što izbija na pećinu u jednom guštiku pod Dubravicom«. Hirc je zapisao: »Za ovaj mi je potok rekao Tomaš, da je odtok onog potoka, što gore u kraju Ponikve propada: Naši su stari gore hitali plevu od šenice i tu je išla van, i tak' je to ona ista voda.« Podne istoga dana, tj. 24. travnja 1902., došao je pred otvor špilje Vaternice i tu mu je vodič, između ostalog, rekao sljedeće: »Na mjestu gdje je sada Vaternica puk-

nuo je brije, provalila voda i tekla puna 24 sata. Bila je tako jaka da je pobrala po selu štale i kotce i sve poplavila kao Sava. Kad je voda prestala, izišli su seljaci do Vternice da vide i prisluškivali na otvor špilje, gdje je »furt drndalo, kak' da mašina drnda«.

Kako objasniti ovu priču? Je li moguće da je netko sve to izmislio? Ako jeste, onda je to začetak znanstvene fantastike kod nas, i to iz usta neukog seljaka, ali ako nije, onda treba vjerovati da se dogodio neki važan događaj koji su seljaci doživjeli, zapamtili i prepričavali. Zar je teško povjerovati da se u selu dogodila poplava koja je nanijela veliku štetu seljacima pa su je dobro upamtili? Logično je da su išli pogledati odakle je došla ta silna voda. Trag takve bujice nije teško slijediti. Prema ovome što je zapisano, trag ih je doveo do otvora špilje.

Osim toga, znamo li kakav je bio otvor špilje prije nego što su ga posjetili Gorjanović-Kramberger 1899. i Hirc 1902. godine? Na temelju paleontoloških istraživanja akademika Mirka Maleza, poznato je da je u vrijeme boravka špiljskih medvjeda i povremeno praljudi otvor špilje bio mnogo veći nego u vrijeme otkrića špilje. Tijekom vremena na otvor su se zarušavali zemlja i kamenje i pomalo zatrnavali ulaznu špiljsku dvoranu. U taložinama ulaznog dijela špilje nađeni su ostaci životinja, ljudi i ljudskih izrađevina gotovo do današnjih dana. Ali, jesmo li sigurni da u nekom razdoblju otvor nije bio potpuno zatvoren? Znamo samo da ga je Gorjanović-Kramberger 1899. opisao kao »špiljicu«, a Hirc 1902. i izmjerio: 45x29 cm. Bio je dakle vrlo mali.

Dobro je podsjetiti da je nedaleko od Vternice sredinom 19. stoljeća radio otvoreni kamenolom i jedan zatvoreni u špilji, poznat kao Žrvne peći. Ako je u to vrijeme postojao špiljski otvor (Vternice), hladan je zrak također morao izlaziti i ljudi koji su iz kamenoloma spuštali kamenje dolje do potoka, vjerovatno bi naišli i na otvor špilje Vternice. Ali, o tome nema podataka. Možda na otvor nisu naišli zato jer je bio zatrpan. Ljudi su sigurno najprije morali obići teren da bi našli pogodno mjesto gdje će kopati kamen, možda su bili i kod stijene iznad Vternice, ali otvora nisu vidjeli. Na temelju Hirčevog zpisa, nešto se koncem 19. stoljeća dogodilo pa je nastala ova priča, jer se tek od tada znade za špiljski otvor. Hladna struja zraka koja je izbjigala iz špiljskog otvora znatno je smetala seljacima pa su »nosili kamenje i rupu zametali«. Ni Dragutin Gorjanović-Kramberger ni Dragutin Hirc nisu čuli nikakav zvuk iz otvora špilje, jer da jesu, sigurno bi to zabilježili.

Moram se opet zapitati kakva bi to trebala biti bujna mašta da sve to netko izmisli i s kojim razlogom? Da podvali Dragutinu Hircu? Da se napravi važan? Nešto drugo? Jedno je sasvim sigurno - nešto se dogodilo što je seljake navelo na takvu priču.

Zanemari li se cijela priča koju je zapisao Dragutin Hirc, odnosno ako se odbaci mogućnost da je »puknuo brije, provalila voda«, onda i moja inačica dogodaja s poplavom otpada, tj. ona je samo nastavak znanstvene fantastike. Ali ako se ipak nešto dogodilo, a sigurno jest, jer je nastala ova priča, trebalo bi odgometnuti što.

No, ovo nije jedina zagonetka koju krije špilja Vternica. Još ima zagonetki koje bi speleolozi i drugi značajnici htjeli riješiti, između ostalog:

- čovječja lubanja kod uklopnog elektro-ormara (desetak metara od ulaza), otkrivena prilikom uređenja stuba i ponovnog otvaranja špilje 21. svibnja 2001., koja još leži u taložini, pokrivena samo zelenom plastikom,
- čovječje kosti pronađene 1934. u dubljim dijelovima Turističkog kanala, iskopane i iznesene (fotografije uz članak u dnevniku »Večer« od 26. listopada 1934.),
- medvjeda donja čeljust »ucementirana« u stijenu nasred turističkog dijela kanala (iza Separea),
- talog u cijelom kanalu špilje, naročito ispred Separea i u Majmunskom prolazu (raspučane korice suhog blata po tlu kanala - vrijeme nastanka),
- korica sigovine koja označuje razinu vode u nekadašnjim bazenima u Majmunskom prolazu, naročito ispod nekadašnjih slapova (vrijeme nastanka),
- trunje (komadići drva i lišća) na bočnim stijenama i stropu Nizvodnog kanala od Mlina do Sifona,
- izgubljeni kanal: speleolog Ivica Posarić (od 1957. član SO PD »Željezničar«) s još trojicom kolega pronašao je 1956. nekoliko stotina metara novog kanala. Unatoč nekoliko tada snimljenih fotografija kanala i opisa po sjećanju gdje bi kanal mogao biti, speleolozi ga više ne mogu pronaći,
- korijenje, koje su istraživači vidjeli u nekom odvojku kanala blizu PVC sifona (opisao S. Božičević 1955.), speleolozi još uvijek traže, ali ne mogu više naći,
- vulkanogena stijena blizu kraja »Željezničarskog kanala« još uvijek nije proučena (od geologa, do nje je došao jedino Hrvoje Malinar),
- razvoj špilje do sada je opisan općenito, a samo neki dijelovi špilje detaljnije nije opisan razvoj po fazama, npr. za cijeli glavni kanal od postanka pa do današnjih dana.

Kako ove i neke manje zagonetke još nisu riješene, one stalno pobuduju maštu istraživača i omogućuju da iznose svoja, možda nestručna tumačenja događaja. Polemika o »poplavi« i drugim zagonetkama mogla bi se nastaviti unedogled, ali se ne bi trebala nastaviti u ovom časopisu, jer je svrha postignuta, a to je povećano zanimanje za još neriješene zagonetke, koje bi trebale biti podstrekom za daljnje istraživanje.

Vlado Božić

ZORKA ŠAFAR-GRUDEN (1920 - 2004)

U osamdesetčetvrtoj godini života zauvijek nas je napustila Zorka Šafar-Gruden, dugogodišnja članica HPD »Željezničar« u Zagrebu.

Planine je zavoljela još kao djevojčica. Zahvaljujući obitelji, kad joj je bilo 5 godina prvi je put posjetila Medvednicu i od tada počela planinariti. S 13 godina posjetila je Ledenu jamu na Vošcu na Biokovu, a sa 14 godina već je postala članicom HPD-a. Na Velebitu je prvi put bila 1939. Nažalost, zbog nesretne udaje 1944., razdoblje od 1945. do 1951. provela je u zatvoru, ali nije klonula duhom, već se odmah po izlasku iz zatvora učlanila u PD »Željezničar«, čijom je članicom ostala do smrti.

Zorka Šafar-Gruden rođena je 6. kolovoza 1920. u Zagrebu, gdje se školovala i postala prosvjetna radnica. U mirovinu je otišla 1981. Od 1944. do 1957. bila je udata Zubović, a od 1983. Gruden. Umrla je u Zagrebu 20. travnja 2004.

Budući da je u bivšoj državi zbog prezimena Zubović imala kao prosvjetnu radnica mnogo nevolja, velik je dio svoje silne energije posvetila planinarstvu. U prvo je vrijeme djelatnost usmjerila na odgoj mladih naraštaja društva i zdušno pomagala rad Pionirske i Omladinske sekcije, a onda se postupno posvetila promidžbi cijelog društva, osobito Alpinističkog i Speleološkog odsjeka.

Kao promicateljica svih planinarskih djelatnosti sudjivala je s raznim dnevnim i tjednim časopisima, najviše s Vjesnikom, Večernjim listom, Vilom Velebita, te časopisom »Željezničar«. Pomagala je svim sekcijama i odsjecima društva, među ostalim i u izlaženju planinarskih publikacija, kao što su OSA, list Omladinske sekcije i bilten KOPDŽ (Koordinacijski odbor planinarskih društava »Željezničar« Jugoslavije) kada je redakcija bila u Zagrebu, te časopis Speleolog, a bila je i suradnica »Naših planina« odnosno »Hrvatskog planinara«.

Bila je inicijator i glavna urednica Zbornika o radu društva povodom 20, 30 i 40 godina rada, a mnogo je pri-donijela i Zborniku povodom 50 go-dina rada, za koji je neumorno skup-ljala i pripremala priloge. Kako se stalno bavila promidžbom društva, uređivala je i 6 planinarskih ormarića u Zagrebu. Bila je i organizator prve planinarske izložbe 1953. u prostori-jama društva, a također i velike pla-ninarske izložbe u Glavnoj pošti 1971. u Zagrebu.

Osim ovih organizatorskih dje-latnosti kojima se bavila u Zagrebu, Zorka je cijelo vrijeme aktivno plani-narila, odlazila na društvene izlete, planinarske sletove i susrete. Posjetila je mnoge planine u Hrvatskoj i izvan nje. Kao dugogodišnja članica Spe-leološke sekcije (od 1953. Speleološkog odsjeka) posjetila je i brojne špilje. U mlađim je danima sudjelovala i u speleološkim istraživanjima, a poslije promicala lje-pote i zaštitu podzemlja. S vlastitim dijapozitivima odr-žala je više predavanja u svom i drugim zagrebačkim društvima.

Za svoj neumoran rad primila je više zahvalnica i priznanja od sekcija, odsjeka (Speleološki odsjek ju je 1989. proglašio počasnom članicom), od Upravnog od-bora društva, Planinarskog saveza Zagreba (plaketa PSZ 1990), Hrvatskog planinarskog saveza (srebrni znak PSH 1962., zlatni znak PSH 1968. i plaketa HPS 2000.) te Planinarskog saveza Jugoslavije (zlatni znak PSJ 1980).

Do sada su joj objavljene sljedeće biografije:

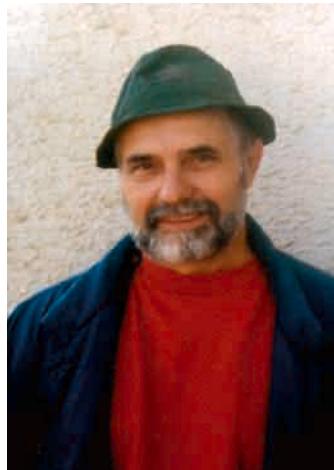
- Željko Poljak, 1975: Šafar Zorka, Hrvatsko plani-narstvo, Zagreb, str. 309
- Željko Poljak (anonomno), 1996: Zorka Šafar, Hr-vatski planinar, Zagreb, br. 11-12., str. 341
- Vlado Božić, 2000: Zorka Šafar-Gruden, Speleolog 50 (posebno izdanje), str. 179-181
- Željko Poljak, 2004: Šafar Zorka, Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva, Zagreb, str. 318.

Vlado Božić

DARKO HAVRANEK (1948 - 2003)

Prošlo je točno godinu dana od jednog od najtužnijih dana u povijesti osječkog HPD »Zanatlja«, kada nas je napustio Darko Havranek.

Kao iskusan planinar, on nije težio osvajanju vrhova i velikim podvizima, po godinama nije bio najstariji među nama, ali je njegov odlazak sve članove HPD »Zanatlja« ujedinio u tuzi. Oko sebe on je širio vedorinu, smirenost i dobre vibracije. Društву je pridonio kao vodič brojnih izleta, jedan od najpouzdanih i najinventivnijih članova Upravnog odbora. Završio je tečaj za vodiča društvenih izleta i tečaj za markaciste. Primio je brojna priznanja HPD »Zanatlja« Osijek, Slavonskog planinarskog saveza i HPS-a. Sudjelovao je u obnavljanju markacija na Velebitu, markiranju putova na Dilju i osmišljavanju Po-

dunavskog pješačkog puta. Darko Havranek nedostaje i planinarima »Jankovca«, s kojima je također rado odlazio u planine.

Svaki je planinar posebno privržen jednoj od planina. Darko Havranek bio je zaljubljen u planinu Vranicu (BiH). Već teško bolestan pohodio je tu planinu krajem lipnja 2003.

Bio je veliki čovjek u svojoj skromnosti i zato će nam ostati kao uzor i nadahnucé. Najbolje ćemo se odužiti za sve što nam je pružio ako nastavimo putem kojim je on kročio s toliko radosti i otvorenosti. I zato, kad se vratimo planinama, zastanimo malo i osluhnimo: u šapatu lišća razaznat ćemo njegov glas, u žuboru potoka njegov smijeh.

Planine neće biti usamljene dok ima ljudi kao što je bio naš Darko.

HPD »Zanatlja«, Osijek

ZBOR SPAŠAVATELJA U PAKLENICI

U planinarskom domu u Velikoj Paklenici 9. i 10. listopadu održan je Zbor gorskih spašavatelja na kojem je sudjelovalo oko 50 spašavatelja iz stanica Delnice, Gospić, Karlovac, Makarska, Ogulin, Požega, Samobor, Split, Šibenik, Varaždin, Zadar i Zagreb. Prema Statutu HGSS-a, Zbor je stručan i savjetodavan skup svih gorskih spašavatelja i na njemu se razmatraju stručna, obrazovna, odgojna i promidžbena pitanja. Kako se radi o iznimno važnom trenutku, koji će dugoročno odrediti položaj ne samo HGSS-a, nego i sigurnost i zaštitu planinara i posjetitelja hrvatskih planina, za teme Zbora izabrane su:

1. Zakon o zaštiti i spašavanju i drugi zakoni, kao nove okolnosti i mogućnosti djelovanja HGSS-a.

2. Nove helikopterske inicijative i uloga HGSS-a u budućem sustavu helikopterskog spašavanja u RH.
3. Izvješće s međunarodnih tečajeva BTLS-a (Basic trauma life support) u organizaciji HGSS-a, koji su po prvi puta organizirani u Hrvatskoj i regiji od 28. 6. do 7. 7. 2004. u Splitu te novosti i zahtjevi za proširenjem obuke iz prve medicinske pomoći za pripadnike HGSS-a
4. Hrvatska - domaćin radnih sastanaka stručnih komisija svjetske spasilačke asocijacije IKAR-CISA u 2005. (definiranje organizacijskih i drugih stručnih priprema).

U Republici Hrvatskoj u tijeku je objedinjavanje svih resursa, sada rascjepkanih u više ministarstava i izvan njih, u jedinstven sustav zaštite i spašavanja, te za-

konsko reguliranje i uređenje odnosa među službama. Sve službe, a među njima i HGSS, uskoro će funkcioniрати kao elementi sustava koji će se aktivirati putem jedinstvenog telefonskog broja za poziv u pomoć - 112, a posredstvom nove Državne uprave za zaštitu i spašavanje.

U tijeku su i inicijative za uvođenje višenamjenske helikopterske službe (VHS), te se planira mreža helikopterskih baza koja će prema odluci Vlade početi funkcioniрати već od 1. srpnja 2005. Zahvaljuјући integriranosti HGSS-a u svjetsku struku, te svom vlastitom dugogodišnjem iskustvu i rezultatima, možemo očekivati da ni sustav »112« ni višenamjenska helikopterska

služba neće biti moguća bez sudjelovanja HGSS-a. Tako je to i u drugim državama Europe i svijeta, a njihova iskustva nas uče da su službe koje se nisu uključile u sustav ili se nisu prilagodile, ili nestale ili su u potpunosti marginalizirane.

Među značajnim je zadaćama HGSS-a u sljedećem razdoblju ostvarenje pravnog okvira prema modelima koji već imaju gorske službe spašavanja u Europi, ali i prihvaćanje visokih standarda poznavanja prve pomoći i posjedovanje praktičnih znanja iz izvanbolničkog zbrinjavanja ozlijedenih, kao i drugih specijaliziranih znanja koja se od gorskih spašavatelja traže pri sudjelovanju u helikopterskim operacijama spašavanja. U tom smislu, HGSS će u proljeće 2005. godini biti domaćin Medicinske komisije IKAR-CISA.

Po tradiciji, Zbor spašavatelja najčešće ima i svečarski karakter, jer se vezuje za značajne obljetnice i proslave. Ovaj je Zbor bio i prilika da uveličamo značajan jubilej spašavatelja iz Stanice Zadar, koji su slavili 25. obljetnicu postojanja i uspješnog djelovanja. Tom se prilikom Stanica HGSS-a Zadar iskazala kao dobar domaćin kojeg će biti teško nadmašiti jer nisu žalili truda ni sredstava da ugoste sve sudionike Zbora.

Vinko Prizmić

NEPALSKI PREMIJER URUČIO PRIZNANJE DARKU BERLJAKU

U Kathmanduu, glavnom gradu Nepala, od 18. do 21. listopada svečano je obilježena 50. obljetnica prvog uspona na Cho Oyu (8201 m). Herbert Tichy i Sepp Jochler (iz Austrije) i Pasang Lama Sherpa 19. listopada 1954. u gotovo alpskom stilu i s malo opreme došli su na vrh te planine. Za razliku od prošlogodišnje proslave prvog uspona na Mount Everest, kada su pozvani mnogobrojni penjači, ovaj put je Nepalski planinarski savez (NMA) uputio pozive Helmutu Heubergeru, jedinom još živom članu ekspedicije iz 1954. godine, Reinholdu Messneru, Peteru Haberlu, nekolicini penjača koji su se na Cho Oyu popeli prvenstvenim smjerovima, te vođama ekspedicija na Cho Oyu iz NR Kine, Austrije, Japana, Rusije, Slovenije i Hrvatske. Podsjetimo da je prva hrvatska ekspedicija u Himalaji nakon stjecanja samostalnosti Hrvatske bila upravo ekspedicija Cho Oyu '95. kada se devet članova pojavilo na vrh iz Tibeta, jedan od njih (B. Šeparović) skijao s vrha, a drugi (D. Petrin) nešto niže polelio padobranskim jedrom.

Uz brojna događanja u ta četiri dana u Kathmanduu (simpoziji, mimohodi gradom, otvorenja filatelističkih zbirki, zajednički izleti, predavanja i prijami), na kraju proslave, koju je iz »Birendra međunarodnog kongresnog centra« izravno prenosila nepalska TV, nepalski premijer Sher Bahadur Deuba osobno uručio svakom od uzvanika posebno Priznanje za doprinos u razvoju ekspedicionalizma u Himalaji, pa tako i Darku Berljaku, vođi hrvatske ekspedicije Cho Oyu '95.

Lapis Plus d.o.o.

ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015

www.lapis-plus.hr

TEČAJ ZA VODIČE DRUŠVENIH IZLETA NA PETROVOM VRHU

Komisija za vodiče HPS organizirala je i koncem listopada provela tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovom vrhu. Tečaj je uspješno završilo 27 planinara. Tečaj su vodili Hrvoje Vukalović, Kruno Hornung, Dario Švajda, Dražen Mlinarić i Darko Luš.

Na kraju tečaja provedeni su ispitni, te su polaznici tečaja dobili zvanje »vodič društvenih izleta HPS«, uvjerenje o završenom tečaju, iskaznicu i značku.

Darko Luš

PROSLAVLJENA 80. OBLJETNICA HPD »ŽELEZNA GORA«

U nedjelju 19. rujna održana je zaključna svečanost obilježavanja 80. obljetnice djelovanja HPD »Železna gora« iz Čakovca.

Po lijepom vremenu, izjutra praćenom sumaglićom, tridesetak planinara iz Hrvatskog zagorja i Varaždina krenulo je put čakovečkog Starog grada Zrinskih, gdje im se pridružilo dvadesetak međimurskih planinara iz Čakovca i Preloga. Nakon pozdrava predsjednika HPD »Železna gora« Zorana Marciuša, kolona je krenula ulicom Planinarski put prema Šenkovcu i ostacima pavljinske crkve sv. Jelene i mauzoleja obitelji Zrinskih. Dalje je nastavila prema selu Vučetincu gdje je rodni dom pjesnika i književnika Vinka Kosa. On je tragično stradao 1945. u bleiburškom poratnom vrtlogu i nikada mu se nije saznao za grob, pa je zato i prozvan pjesnikom »slomljena pera i neznana groba«. Trasom Međimurskog pl. puta dalje se stiže do Margetićinog zdenca, iz kojega su se desetljećima stanovnici Vučetinca i okolnih naselja snabdijevali pitkom vodom. I konačno, nakon nešto više od tri sata pješačenja, okupljeni su sudionici proslave stigli na Mohokos, najvišu točku u Međimurju, gdje je 1999. godine povodom 75. obljetnice HPD »Železna gora« postavljena oznaka vrha.

Na Mohokosu je glavni tajnik HPS-a Darko Berljak uručio Društvu Plaketu

HPS-a, najviše priznanje Saveza, povodom 80. obljetnice djelovanja i kao priznanje za dosadašnji doprinos razvoju planinarstva. Istim povodom, HPD »Železna gora« dodijelilo je tri zlatne značke MPP-a za troje obilaznika koji su taj planinarski put obišli kao 500., 600. i 700. po redu: Ivani Radočaj iz Orahovice, Vedranu Komlenu iz Bjelovara i Milivoju Rihtariću iz Varaždina. Značka je dodijeljena i dr. Danijelu Režeku, najstarijem aktivnom članu društva. Svim sudionicima uručene su prigodne naljepnice HPD »Železna gora«, a u svoje dnevnike mogli su otisnuti i prigodni pečat. U poslijepodnevnim satima održana je vesela tombola po načelu »svi dobivaju«. Nagrade su osigurali više čakovečkih tvrtki, ustanova i pojedinaca.

Nažalost, zbog bogatog kalendara događanja te nedjelje veći dio planinara bio je spriječen da dođe na ovu proslavu međimurskih planinara.

Franjo Marciuš

Sudionici proslave 80. obljetnice »Železne gore« na Mohokosu

Novi križ na vrhu Obruča

POSTAVLJEN KRIŽ NA VRHU OBRUČA

PD »Obruč« iz Jelenja i župa Jelenje postavili su na vrhu Obruča križ od crnoga mramora. Križ je visok 114 cm, a izradio ga je Josip Srok iz Viškova. Dana 8. listopada križ je svećano otkriven i blagoslovljen. Toga se dana 85-oro planinara i hodočasnika iz Potkilavca uspeло на Obruč (1376 m), gdje je održana misa koju je predvodio župnik Sanjin Francetić. Brojni stariji žitelji grobinštine tom prigodom prisjetili su se mladih dana kada se na padinama Obruča sakupljala trava i sijeno.

Na kraju hodočašća planinare je ugostio legendarni domaćin Davor u planinarskom domu »Hahlići«.

Jakov Vidmar

JUBILEJ PLANINARSKO- ESPERANTSKEGA SUSRETA »MKR«

Od 23. do 26. rujna održan je u slovenskom selu Pliskovici nadomak Sežane jubilarni 15. planinarsko-esperantski susret MKR (»MontKabana Renkontigxo« - Susret u planinarskom domu). Loše vrijeme (kiša i

orkanski vjetar) obeshrabrilo je neke potencijalne posjetitelje, no na susretu se okupilo ipak 26 planinara-esperantista iz 7 zemalja (Češka, Hrvatska, Italija, Mađarska, Njemačka, Slovenija, Švedska). Oni su bili ugošćeni u gostoljubivom omladinskom hotelu »Pliskovica«, koji je prošle godine otvoren u obnovljenoj seoskoj kući zaštićenoj kao kulturni spomenik. Program susreta obuhvatio je posjet Škocjanskoj jami, uspon na vrhove planine Nanos Plešu (1264 m) i Suhu vrh (1313 m), degustaciju vina u Pliskovici, posjet također zaštićenom lijepom srednjovjekovnom gradiću Štanjelu te, naravno, druženje svih prisutnih koji se u tom sastavu obično vide tek jednom godišnje, prigodom MKR-a.

Kao poseban dodatak programu, organizatori Mea, Milivoj i Vanja iz Hrvatske esperantske mladeži (inače članovi HPD »Željezničar«, POK »Maksimir« i PD »Ericsson Nikola Tesla«) priredili su i prigodnu izložbu povodom 15-godišnjice susreta s kolažem fotografija, zanimljivosti i statističkih podataka. Osobito je impresivna brojka o 216 sudionika susreta iz 20 zemalja koji su prodefilirali susretom tijekom tih 15 godina, a zanimljivi su i podaci da je jedna sudionica, Tina iz Zagreba, ove godine susret posjetila po 12. put (prvi put je sudjelovala s tek 5 godina), dok je Sjoerd već po osmi put potegnuo čak iz Švedske kako bi proveo vikend u planinama!

Spomenuta je izložba bila i u Zagrebu, u prostorijama Hrvatskog saveza za esperanto i Studentskog esperantskog kluba (Zagreb, Mislavova 11/IV), tijekom studenog.

Sljedeće godine se MKR ponovo vraća u Hrvatsku (posljednjih se godina susret naizmjenice održava u Hrvatskoj i Sloveniji) i najvjerojatnije će se u rujnu 2005. sudionicima po prvi puta predstaviti Velebit. »Familija MKR«, obiteljsko »izdanje« susreta, koje okuplja esperantske obitelji koje vole planinarstvo i prirodu će nakon dvije godine gostovanja u Austriji i Sloveniji biti organiziran u Hrvatskoj, vjerojatno u svibnju 2005.

Sve informacije o MKR-u, dosadašnjim i budućim susretima, možete pronaći na web-stranici <http://www.angelfire.com/va2/Vanja/>

Vanja Radovanović

PRETPLATA ZA 2005. GODINU

Uz ovaj broj časopisa poslali smo svim našim domaćim preplatnicima - fizičkim osobama - uplatnicu za pretplatu za iduću godinu. Pravne osobe (planinarska društva i sl.) kao i prošlih godina, račun će dobiti početkom 2005. godine.

Cijena pretplate u 2005. godini ostaje **120 kuna** za domaće preplatnike, a za preplatnike iz inozemstva **32 eura**, unatoč dramatičnom poskupljenju poštarine od 50%. Zbog povećanja troškova, bit će možda vjerojatno prisiljeni povisiti cijenu pretplate za 2006. godinu, no za ovu godinu HPS će, želeći čitateljima izaći u susret koliko je god to moguće, pokušati gubitak pokriti iz drugih izvora. Ovom prilikom sve čitatelje molimo da nam pomognu u propagiranju časopisa i privlačenju novih preplatnika i oglašivača.

Ako zbog nekog razloga pretplatu ne plaćate prilogom uplatnicom već na neki drugi način (iz inozem-

stva, putem internet-bankarstva ili slično), molimo Vas da vodite računa da u rubrici »Poziv na broj odobrenja« svakako ubilježite svoj preplatnički broj.

SUSRET SURADNIKA NA OŠTRCU

U subotu 6. studenoga u planinarskom domu »Željezničar« na Oštrcu u Samoborskom gorju održan je susret suradnika našeg časopisa i okrugli stol na kojem su suradnici i članovi Uredničkog odbora razmjenili iskustva i iznijeli svoje želje i prijedloge vezane uz časopis. Okupilo se tridesetak suradnika od Splita do Županje, a na okruglom stolu, koji je trajao dva sata, svi su se suradnici redom predstavili i rekli što im se sviđa, a što ne sviđa u časopisu, čega žele više, čega manje i slično. Bila je to ujedno i prilika da se mnogi suradnici prvi put osobno upoznaju.

Brojne konstruktivne prijedloge Urednički odbor će razmotriti i, dakako uz pomoć suradnika časopisa, nastojati u što većoj mjeri oživotvoriti.

Susret suradnika »Hrvatskog planinara« na Oštrcu

foto: Tomislav Marković

Neki od iznesenih prijedloga bili su:

- informativniji članci; uz putopise izdvojiti dio s upotrebljivim informacijama te obavezno priložiti kartu ili bar skicu terena ili puta o kojem se govori
- pozvati suradnike da pišu o temama koje nedostaju, osmislitи teme broja i unaprijed ih najaviti
- animirati društva da aktivnije izvješćuju o svome radu
- potaknuti da se informacije više razmjenjuju putem interneta
- izbjegavati pisanje putopisa u obliku izvještaja
- više članaka o putovanjima u inozemstvo
- više humora i duhovitosti u člancima; kad pišemo, ne moramo biti smrtno ozbiljni i dosadni
- ne izbjegavati odmjereno kritički govoriti o onome što nije dobro u našim planinama i planinarstvu.

Na susretu su objavljeni rezultati foto-natječaja objašnenog u brojevima 9 i 10. Najuspjelije snimke bile su predstavljene u obliku malene izložbe koju je priredila Željka Lisak.

REZULTATI FOTO-NATJEČAJA HP-a

Natječaj je organiziran radi prikupljanja kvalitetnih snimaka za objavljivanje u časopisu. Naime, već duže vrijeme su autori ilustracija u časopisu uglavnom samo autori članaka i vijesti i uz njih vrlo uzak krug drugih autora, pa je Urednički odbor odlučio da putem foto-natječaja pokuša otvoriti vrata i drugim zainteresiranim planinarima i njihovim dobrim snimkama. Ta

je zadaća ovim natječajem uspješno ispunjena, te ga zbog velikog interesa i uspjeha ovoga foto-natječaja, planiramo organizirati i iduće jeseni. U ovom broju objavljujemo rezultate, a najbolje snimke predstaviti ćemo u nekoliko idućih brojeva. Uz članke i vijesti objaviti ćemo i mnoge slike koje nisu nagrađene, a ipak kvalitetom zasluguju objavljivanje u časopisu i mogu dobro ilustrirati temu o kojoj se piše. Neke od slika, koje su za to pogodne, ukrasit će naslovnice časopisa.

Na natječaj je do zadanoga roka pristiglo ukupno 798 snimaka od 34 autora. Sve su slike skenirane u računalu, a 655 ih uzeto je u ocjenjivanje (dio slika nije bio u skladu s uvjetima natječaja, npr. bilo je snimaka iz inozemstva, a dio autora poslao je više od dopuštenog broja slika, pa je izvršena predselekcija). Slike su na CD-ima predane na ocjenjivanje članovima Uredničkog odbora HP, pri čemu oni nisu znali imena autora snimaka, već samo redni broj i naslov slike (npr. 130 Uspon na Klek, 456 Silazak s Dinare itd.). Ocjenjivalo se tako da je svatko za svaku temu izdvojio po tri slike koje služuju 2 boda, i još sedam slika po 1 bod.

Kad smo zbrojili bodove, dočekala nas je neočekivana nevolja: uočili smo da će mnogi pomisliti da je natječaj bio namješten! Naime, u svim kategorijama prvu nagradu odnio je Tomislav Marković, potvrdivši se još jednom kao trenutno najbolji hrvatski planinarski fotograf. Kako bismo otklonili sumnju, moramo ovdje istaknuti da je izbor učinjen pošteno, na gore opisani način. Čestitamo Tomislavu Markoviću i ostalim autorima koji su poslali vrlo uspješne snimke: Zlatku Smerku, Josipu Pejši, Franji Novoselu, Branku Balašku, Nevenu Čobanovu, Branku Barloviću, a zahvaljujemo i svima drugim

Izložba najuspjelijih snimaka na Oštrcu

foto: Alan Čaplar

REZULTATI FOTO-NATJEČAJA »HRVATSKOG PLANINARA«

1. TEMA - VRHOVI HPO

(138 snimaka)

I. nagrada	Kamenjak	Tomislav Marković
II. nagrada	Dinara	Branko Barlović
III. nagrada	Ivanščica zimi Sv. Luka na Kozjaku Sveti Ilija na Biokovu	Velimir Mačković Josip Pejša Tomislav Marković
Pohvale	Plešivica Kiza i zaselak Prpići Klek Šatorina Dinara Na grebenu Bjelolasice Risnjak Risnjak Veliki Kozjak Žbevnica	Tomislav Marković Miroslav Gulan Nevenka Kirin Tomislav Marković Branko Barlović Gordana Plavšić Branko Barlović Tomislav Marković Neven Čobanov Tomislav Marković

Pohvale

Fotograf i njegov pratilac	Zlatko Smerke
Iz zagorske magle na Sljemenu	Branko Balaško
Markacija	Branko Balaško
Na Omiškoj Dinari	Milivoj Rihtarić
Pejšin put	Josip Pejša
Pogled prema Snježniku	Tomislav Marković
Prema Budakovom brdu	Zlatko Smerke
Prema Hahlićima	Branko Balaško
Rožanski kukovi s Crikvene	Martin Henc
Silueta	Neven Čobanov
Velebitski kafić	Tomislav Marković

2. TEMA - HRVATSKE PLANINARSKE KUĆE

(94 snimaka)

I. nagrada	Pl. dom Jankovac	Tomislav Marković
II. nagrada	Pl. kuća Hunjka	Branko Balaško
III. nagrada	Pl. dom Schlosserov dom Pl. dom Zavižan Pl. kuća Snježnik	Tomislav Marković Franjo Novosel Branko Barlović
Pohvale	Pl. dom Grafičar Pl. kuća Tivanovo Pl. sklonište Tatekova koliba Pl. dom Paklenica Pl. dom Žitnica Pl. kuća Snježnik Ratkovo sklonište	Tomislav Marković Tomislav Marković Tomislav Marković Vladimir Vidović Boris Lanča Branko Barlović Tomislav Marković

4. TEMA - PLANINE I PLANINARENJE

NA JADRANSKIM OTOCIMA

(80 snimaka)

I. nagrada	Paški kamenjar	Tomislav Marković
II. nagrada	Kamenjak na Rabu	Branko Balaško
	Na morskim i plan. stazama	Zlatko Smerke
	Vrh otoka Ista	Neven Čobanov
III. nagrada	Sv. Vid na Pagu	Tomislav Marković
	Velika kornatska ploča	Neven Čobanov
Pohvale	Kamenjak na Rabu	Branko Balaško
	Kamenjak na Rabu	Josip Pejša
	Prema Obzovi na Krku	Martin Henc
	Pogled na Velebit s Raba	Branko Balaško
	Sv. Ilija na Pelješcu	Tomislav Marković
	Na Kamenjaku na Rabu	Martin Henc
	Otočki krš (Goli otok)	Zlatko Smerke
	Iz kanjona Vrženice do Baške	Gordana Plavšić

5. TEMA - SLOBODNE TEME IZ

HRVATSKIH PLANINA

(227 snimaka)

I. nagrada	Kamene skulpture na Poštaku	Tomislav Marković
	Rimski legionar	Tomislav Marković
II. nagrada	Proljeće na Medvednici	Branko Balaško
III. nagrada	Belecgrad	Branko Barlović
	Dinara	Branko Barlović
	Ledeni Pag	Tomislav Marković
	Medvjedi kuk	Zlatko Smerke
Pohvale	Gljive na Ivanščici	Branko Barlović
	Različak na Norišćkoj Plešivici	Luka Kosić

3. TEMA - ČOVJEK I PLANINA

(116 snimaka)

I. nagrada	Zalaz sunca na Vučjaku	Franjo Novosel
	Ljudi pauci	Tomislav Marković
II. nagrada	Velebitski sutan	Branko Balaško
III. nagrada	Na vrhu Velikog Kozjaka	Neven Čobanov
	Penjanje u Paklenici	Josip Pejša

UMJESTO HUMORA - GREŠKE

Čak i unatoč višestrukim provjerama, u svakom se broju »Hrvatskog planinara« nađu i poneke greške. Najčešće su to »tipfeleri« koji nastaju pri utiskivanju teksta u kompjutor ili nove pogreške nastale prilikom ispravljanja uočenih grešaka. Oku čitatelja i suradnika ostaje, međutim, nepoznat broj grešaka koje se ipak uspiju otkloniti u pripremi svakog

broja. Taj posao u posljednje vrijeme vrlo uspješno obavljaju Radovan Milčić, Robert Smolec i dr. Željko Poljak.

Najzanimljivije otklonjene pogreške već smo jednom prilikom objavili u HP 7-8, 2001., a ovdje donosimo neke greške koje su zamalo izašle u časopisu i izdanjima HPS-a u protekle tri godine.

IZVRSNI odbor donio je u prošloj godini 167 odluka (IZVRŠNI)

u povodu Međunarodne godine SLANINA (PLANINA)

Sve to postalo nam je mnogo JADNIJE kad smo prešli preko prijevoja. (JASNIJE)

Lipa se nalazi na STOČNOM dijelu Medvednice (ISTOČNOM)

Pobjedio je na natjecanju u LAKOJ konkurenciji (JAKOJ)

speleološki ODJECI (ODSJECI)

Prošle godine već smo bili dvaput na SANJARSKIM stijenama (SAMARSKIM)

Posjetili smo još i Tatekovu KOBILU (KOLIBU)

Planinarsko sklonište »ŠUMARSKA duliba« (ŠUGARSKA)

Crkva MAJE Božje Snježne u Belcu (MAJKE)

Posadili smo ljekovito BOLJE (BILJE)

Osobito je bila aktivna Komisija za helikoptersko SPAVANJE (SPAŠAVANJE)

Šuma na tom dijelu je strahovito POSJEĆENA (POSJEĆENA).

Nekada je ovdje postojalo naselje koje je pripadalo starohrvatskoj ŠUPI Srima (ŽUPI).

Nad Rakitnicom se UZDIŠE brdo Gradina (UZDIŽE)

Od tada barem jednom godišnje moram se naći u tom predivnom sklopu kamena, dolaca, SVIJEĆA i drveća. (CVIJEĆA)

Ovo je jedan od najljepših putova u Samoborskom gorju zbog izmjene slikevitih livada i šume te dobrih VODIKA. (VIDIKA)

Najuži i najljepši dio doline Slapnice je onaj između Ribičkog doma i DRAGONOVOG mlina (DRAGANOVOG)

Na livadama Strahinjščice raste niz biljaka: mirisava MAJČICA dušica, vučji jezik... (MAJČINA)

Za nas su se svo vrijeme brinuli RODITELJI planinarske škole (VODITELJI)

DAMA je naročito lijepa zimi kada se od vode naprave ukrasi po kojima je i dobila ime. (JAMA)

Tek POKOJNI prolaznik može uživati u ovoj ljepoti. (POKOJI)

U prizemlju doma su blagovaonica, kuhinja i prostorija koja služi za POGREBE članova Društva (POTREBE).

SADRŽAJ 96. GODIŠTA

ČLANCI

Bajs Damir	Klanski planinarski put	270
Bajs Damir	Zir - ponovno otkriće	133
Bakšić Ana i Paar Dalibor	Na Velebitu otkrivena najveća podzemna vertikala na svijetu	370
Balaško Branko	Bavški Grintavec - maleni velikan Julijskih Alpa	62
Balaško Branko	Matterhorn i oko njega	259
Božić Vlado	Poplava u Veternici koncem 19. stoljeća	313
Božić Vlado	Špiljama Lijepo Naše	185
Božić Vlado	Špilje i jame u statutu grada i otoka Korčule	352
Božić Vlado	Velebit na Braču	386
Božić Vlado	Vilina ili Volina jama kod Krapine	89
Bronić Radojka	Četiri tisuće šezdeset jedan	345
Burica Gordana	Kapelskim planinarskim putom iz Gorskog kotara do mora	382
Burica Gordana	Prvi put na Crnopcu i u kanjonu Krupe	252
Buzuk Mira - Baras	Krkom nizvodno	254
Čanić Tomislav	Od Velebita do Kilimanjara	171
Čaplar Alan	Cesargradska gora - mala gora za velike užitke	49
Čaplar Alan	Koji su hrvatski vrhovi najposjećeniji?	410
Čaplar Alan	Najviši vrh Hrvatske kao planinarski i nacionalni simbol	290
Čujić Boris	Penjačka ekspedicija Cochamo 2004.	122
Čulig Zdravka	Alpski runolist na Kapeli	12
Čulig Zdravka	Sve zbog lavande	213
Dujmić Hrvoje	Akcije HGSS u 2002. i 2003. godini	373
Fröszel Damir	Priča o jednom usponu koji, čini se, nije uspio	393
Gospić Aleksandar	Nove ceste - novi ožiljci na Velebitu	304
Gracin Joso	Carstvo samogradskog poskoka	42
Islamović Faruk	Topla voda	67
Jagarić Vladimir	Dragutin Brahm - prvi smrtni slučaj u hrvatskom alpinizmu	295
Jagarić Vladimir	Dragutin Brahm - slikar i glazbenik	354
Jagarić Vladimir	Obljetnice Velebitskog planinarskog puta	280
Jagarić Vladimir	Prekratićev planinarski dom	226
Juras Ante	Vodičko zalede - novo planinarsko odredište	87
Kasapović Antun	Stražemansko bespuće	245
Kaučić Milan	Visovi i vrela Zapadnog Papuka	248
Kedmenec Krešimir	Na Plešivici	104
Kolac Dragutin	Na najvišim vrhovima Bugarske i Rumunjske	425
Kos Mirko	Planinarstvo u Jastrebarskom	136

Kosović Jasna	Izlet u ravnogorski kraj	341
Kosović Jasna	Izlet u skradski kraj	378
Kosović Jasna	Još ponešto o Biokovu	84
Kovač Vlasta	Pedeseti rođendan HPD "Kapela"	396
Kraljević Hrvoje	Naših 130 planinarskih godina	167
Kristijan Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica	264
Kristijan Zdenko	Neodržavani planinarski putovi i što s njima?	297
Kristijan Zdenko	Nova skloništa i označivanje prilaznih putova	69
Krznarić Božidar	Doživjeti Himalaju	127
Lay Miro	Život je lijep	215
Lisak Željka	Vrijedi li ginuti?	106
Marcić Mirta	Osoršćica - čarobni lošinjski div	193
Margan Damir	Dolomiti Friulane, park prirode	292
Meštrić Branko	Šumari - graditelji planinarskih putova	202
Meštrić Branko	Znakovi pored puta	301
Milas Krunoslav	Planinari i hodočašća	179
Miškulin Milica	Nepoznati kutci Velike Kapele	424
Miškulin Milica	Sedam dana po Velebitu	256
Oštrić Vlatko	Dolinom Rječine - od Trsata i Banskih vrata do njenog izvora	45
Oštrić Vlatko	Tako je snimao Vili	22
Ožanić Krešimir	Na vrhove Ivanšćice - kroz »privatni posjed«	299
Ožanić Krešimir	Sveti Nikola, najviši vrh Hvara	419
Patačko Slavko	Mjesec i snijeg u Paklenici	65
Pavlin Tomislav	Planinarske novosti s Mljetom i Dugog otoka	416
Poljak Željko	Na »krovu« Sandžaka prije pedeset godina	430
Poljak Željko	Zagrebački planinari prije 120 godina	53
Poljak Željko i Rihtarić Milivoj	Pola stoljeća planinarskih priznanja	277
Prizmić Vinko	Novi izazovi pred HGSS	272
Radovanović Vanja	Velebit - planina za velike doživljaje	336
Radovanović Vanja i Čaplar Alan	Virtualno planinarsko društvo	139
Remar Željko	Između dvije Železnice	206
Remar Željko	Krševita Ravna gora	15
Remar Željko	Stari gradovi na Ivanšćici	420
Remar Željko	Što sve nudi Kalnička gora	307
Rihtarić Milivoj	Od srca srcu	59
Rostuhar Davor	Planina i ja	93
Sablek Tomislav	Vulkani Kanarskih otoka	209
Sitaš Branko	Jankovac će ponovno živjeti!	82
Starčević Ante	Planinarske uspomene	317
Smolec Robert	Obir - kroz rupu u vremenu i prostoru	10
Smolić Nataša	Radosti u velebitskom snijegu	131
Šincek Mira	Pismo jednog poskoka	24
Škrabo Dorotea	Dotaknula sam oblake!	271
Špehar Zdravko	Vječni Jankovac	222
Tomerlin Slavko	U srcu Crnopca, Crnopac u srcu	332
Tomičić Davor	Jedan velebitski dan	18
Tota Blaž	Planine i duhovnost	316
Tota Blaž	Uskrsno jutro	183
Turšić Martin	Velebitski raj	390

Vahtarić Sivlja i Moric	Martinščak nad Koranom	384
Vidoša Zlatko	Neplanirani posjet Snježniku i Kamenjaku	311
Vitas Dragica	Planinarske cipele	250
Žagar Jasna	Hercegovina na mom dlanu	350
Žagar Jasna	Jedne subote na Lipi	102
Žagar Jasna	Paklenica i ja	242
Žagar Jasna	Šuma, potok i ja ili mali ekološki priručnik	177

PRILOZI IZ RADA HPS-a

	Glavni odbor HPS	143
	Godišnja priznanja i nagrade IO HPS	2
	Hrvatska planinarska obilaznica	72
Berljak Darko	Hrvatski planinarski savez u 2003. godini	3
Čaplar Alan	Nakon 130 godina na tragu Hrvatskog planinskog društva	330
Čaplar Alan	Proslava je započela!	162
Čaplar Alan	Rezultati planinarske ankete	356

SLIKOVNI PRILOZI

	Boje Gorskoga kotara (Mario i Irena Žuti)	100
	Dani hrvatskih planinara na Lošinju (Alan Čaplar)	224
	Đurđenovački foto-dia festival 2003.	60
	Otvorenje doma »Brezovac« 11. 9. na Dinari	348
	Planinarski kalendar 2005.	388
	Sedam vrhova Stipe Božića	20
	U srcu Papuka otvoren obnovljeni Jankovac (Alan Čaplar)	220
	Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva	116

RUBRIKE

Alpinizam	111
In memoriam: B. Ungar, Z. Pepeonik, B. Petanjek: 154, Lj. Staničić i M. Dijačić: 71, M. Štrk, I. Keresman, Z. Čevapović: 286, Z. Šafar-Gruden, D. Havranek: 438	
Iz uredništva	443
Kalendar akcija	37, 80, 120, 160, 200, 240, 288, 368, 408
Kamo na izlet: »Krapekom« na Strahinjićcu	227
Pisma čitatelja	26, 75, 108, 153, 197, 232, 362, 402, 436
Planinarske kuće i putovi	27, 113, 146, 196, 228, 282, 321, 433
Planinarski tisak	30, 76, 114, 148, 194, 230, 323, 365, 400
Speleologija	32, 284
Tko je što u hrv. planinarstvu: Darko Bakšić: 152, Dubravko Butala: 231, Josip Činkl: 78	
Vijesti	35, 79, 118, 157, 198, 236, 287, 326, 366, 406, 439
Zaštitा prirode	34, 112, 328, 364, 405

CORVUS C46
527,00 kn

ELIOS A42
389,00 kn

PANDION C49
378,00 kn

CROLL B16
271,00 kn

GRI GRI D14
475,00 kn

ASCENSION B17
307,00 kn

MICRO E03
138,00 kn

REVERSO D15
157,00 kn

ZOOM E04
194,00 kn

TIKKA E43P
235,00 kn

SAXO E35
138,00 kn

ZIPKA E44P
277,00 kn

hands
free
lighting

OVLAŠTENI ZASTUPNIK ZA REPUBLIKU HRVATSKU
HIMALAYA SPORT d.o.o. VARAŽDIN, VRAZOVA 8c
TEL/FAX : 042/313-701
himalaya-sport@email.htnet.hr

NA POKAZ OVJERENE PLANINARSKE ISKAZNICE OSTVARUJETE POPUST OD 10 % !